

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Diplomová práce

Likvidace obchodní společnosti

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Stanislav Plíva, Csc.

Stanislav Brei

Ke kapličce 445
252 41 Dolní Břežany

Praha, duben 2008

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Stisl, R.

Obsah:

I.	Úvod	1
II.	Zrušení obchodní společnosti	2
1.	Pojem a způsoby zrušení obchodních společností	2
2.	Zrušení obchodní společnosti bez likvidace	3
3.	Zrušení obchodní společnosti s likvidací	4
3.1	Nucené zrušení společnosti s likvidací	5
3.2	Dobrovolné zrušení společnosti s likvidací	7
4.	Speciální důvody zrušení u jednotlivých forem společnosti	9
4.1	Veřejná obchodní společnost	9
4.2	Komanditní společnost	10
4.3	Společnost s ručením omezeným	10
4.4	Akciová společnost	11
4.5	Evropská společnost a Evropské hospodářské zájmové sdružení	12
III.	Likvidace obchodní společnosti	14
1.	Pojem a účel likvidace	14
2.	Právní úprava likvidace	16
3.	Vstup společnosti do likvidace	18
4.	Zápis likvidace do obchodního rejstříku	20
5.	Likvidátor	22
5.1	Osoba likvidátora	22
5.2	Jmenování a odvolání likvidátora	23
5.3	Postavení a činnost likvidátora	27
5.4	Odměna likvidátora	31
5.5	Trestněprávní odpovědnost likvidátora	33
6.	Zahájení likvidace	36
6.1	Předání společnosti likvidátorovi	36
6.2	Oznámení o vstupu do likvidace a přihlášení pohledávek	38
6.3	Plán likvidace, rozpočet a sestavení likvidačního týmu	40

7.	Realizace likvidačního plánu	43
7.1	Úprava styku s bankami a zrušení smluv s obchodními partnery	43
7.2	Uspořádání pracovněprávních vztahů	45
7.3	Zpeněžení hmotného majetku	46
7.4	Vymožení pohledávek	49
7.5	Uspokojování závazků	50
8.	Závěrečná fáze likvidace	52
8.1	Konečná zpráva o průběhu likvidace	52
8.2	Likvidační zůstatek a jeho rozdělení	53
8.3	Archivace dokumentů	57
8.4	Skončení likvidace	58
8.5	Výmaz společnosti z obchodního rejstříku a její zánik	59
9.	Obnovení likvidace	61
10.	Účetnictví v likvidované společnosti	63
11.	Likvidace a konkurs	65
IV.	Závěr	70
V.	Seznam použité literatury	75
VI.	Seznam příloh	76
1.	Návrh na zrušení společnosti s likvidací	77
2.	Smlouva o výkonu funkce a odměně likvidátora	79
3.	Oznámení o likvidaci společnosti	81
4.	Oznámení o vstupu do likvidace v Obchodním věstníku	82
5.	Přihláška pohledávky do likvidace	83
6.	Konečná zpráva o průběhu likvidace – osnova	84
7.	Návrh na prohlášení konkursu podaný likvidátorem	85

Přehled použitých zkratk:

- ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ObčZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ZKV - zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
- IZ - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolventní zákon),
ve znění pozdějších předpisů
- ZÚ - zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- ZA - zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších
předpisů
- TrZ - zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- ZP - zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- ČNB - Česká národní banka

Veškeré právní předpisy uváděné v této diplomové práci jsou použity ve znění s účinností ke dni 31.12.2007. Případné změny v právních předpisech s dřívější nebo pozdější účinností vztahující se k pojednávanému tématu jsou uváděny přímo v textu na příslušných místech.

I. Úvod

Obchodní společnost je organismus, jehož existence je ovlivňována řadou faktorů působících na délku jeho trvání i úspěšnost v dosahování cílů, pro který vznikl. Jestliže dojde k ukončení činnosti společnosti, vyvstává otázka, jak naložit s majetkem, který společnost za dobu svého působení vytvořila nebo nashromáždila, a s právními vztahy, do nichž společnost vstoupila.

Proces, jehož cílem je vypořádat majetkové i jiné záležitosti obchodní společnosti před jejím zánikem, se nazývá likvidace a je předmětem této diplomové práce.

Tato diplomová práce analyzuje proces likvidace, tj. závěrečnou etapu existence obchodní společnosti, která byla zrušena bez právního nástupce, a jejíž majetek postačuje k vypořádání všech jejích závazků. Hlavním cílem je vymezení pojmu likvidace, rozbor právního postavení likvidátora a pokud možno chronologické rozpracování jednotlivých fází a kroků likvidace.

První část práce se zevrubně věnuje právnímu důvodu likvidace, tedy rozhodnutí a důvodům, pro které se společnost zrušuje s likvidací. V následující části rozdělené do mnoha kapitol a podkapitol je pak podrobně rozpracována problematika likvidace obchodních společností. Pozornost je věnována především pojmovému vymezení likvidace, právní úpravě, osobě likvidátora, počátečním krokům při zahájení likvidace, realizace vlastní likvidační činnosti a ukončení likvidačního procesu zánikem společnosti včetně naložení s hospodářským výsledkem likvidace. Zvláštní kapitola je věnována možnosti obnovení likvidace a také problematice účetnictví v likvidované společnosti.

Jedním z posledních stěžejních témat práce je také vztah likvidace a konkursního řízení, vzájemné vazby a postavení, práva a povinnosti řídicích osob. V závěru práce je pak shrnuta celá problematika likvidace a zhodnocení stavu právní úpravy likvidace.

Každý rok se počet likvidací v České republice počítá na tisíce, jde tedy o velice aktuální problematiku, které je potřeba věnovat náležitou pozornost.

II. Zrušení obchodní společnosti

1. Pojem a způsoby zrušení obchodních společností

Zrušení obchodní společnosti je proces, který předchází jejímu zániku.

Můžeme ho definovat jako rozhodnutí o tom, že společnost ukončí svou činnost v podobě, v jaké byla zřízena a zapsána do obchodního rejstříku. Společnost nadále působí až do svého zániku, ovšem ve změněných podmínkách.¹ Rozlišujeme zrušení nucené a dobrovolné.

K dobrovolnému zrušení dochází dohodou všech společníků, nebo rozhodnutím k tomu příslušného orgánu společnosti (někdy bývají tyto úkony označovány jako disoluční smlouva nebo disociační usnesení²). Důvody dobrovolného zrušení společnosti vymezují ustanovení § 68 odst. 3 písm. a), b), c) a e) ObchZ.

Nucené zrušení společnosti následuje po rozhodnutí soudu. Skutečnosti, za kterých soud rozhodne o zrušení společnosti jsou uvedeny v § 68 odst. 3 písm. d), f) a g) ObchZ. Důvody, pro které může společnost zrušit soud podle § 68 odst. 3 písm. d) ObchZ jsou specifikovány v § 68 odst. 6. Nastane-li některý z těchto důvodů, může soud na návrh osoby, která má na vydání zrušovacího rozhodnutí právní zájem a prokáže jeho existenci (viz. Příloha č. 1), nebo na návrh státního orgánu, který právní zájem osvědčovat nemusí, rozhodnout o zrušení společnosti a její likvidaci. Zrušení společnosti není automatickým důsledkem okolností uvedených v § 68 odst. 6, až soud posuzuje, zda jsou splněny zákonné předpoklady a rozhoduje, zda společnost zruší.

Okruh státních orgánů oprávněných podat návrh není zákonem nikterak omezen (výjimky viz. dále). Návrh tedy může podat jakýkoli státní orgán, který při výkonu své působnosti zjistí, že je splněn některý ze zákonem stanovených důvodů pro zrušení společnosti. V praxi takovým orgánem může být např. finanční úřad, který zjistí, že ve stanovené lhůtě nebyl zvolen statutární orgán, přestože tomu předchozímu skončilo funkční období před více než jedním rokem, anebo živnostenský úřad, který zjistí, že společnost pozbyla všechna živnostenská oprávnění a nemá ani jiná podnikatelská oprávnění. Okruh ostatních navrhovatelů není taktéž konkrétně vymezen. Podle

¹ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (přívodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 15.

² Lat. dissociatio = rozloučení, odloučení; dissolutio = rozpuštění, zrušení.

ustanovení § 120 OSŘ je navrhovatel povinen prokázat právní zájem na zrušení společnosti. V praxi většinou půjde o menšinové společníky nebo věřitele společnosti.³

Po vzniku společnosti již nelze zrušit rozhodnutí, kterým se povolil zápis společnosti do obchodního rejstříku. Pokud však jsou dány důvody, které způsobují neplatnost společnosti je nutno její existenci ukončit. Nucené zrušení je v tomto případě tedy také sankcí, která postihuje neplatnost společnosti podle § 68a ObchZ.

Obchodní společnost může být zrušena s likvidací nebo bez likvidace, což závisí na tom, zda její jmění přechází na právního nástupce či nikoli. Pokud se společnost zrušuje aniž by její jmění, práva a závazky přecházely na právního nástupce zákon vyžaduje, aby před zánikem společnosti proběhla likvidace. Výjimky jsou stanoveny v § 68 odst. 3 písm. g) a f) ObchZ.

2. Zrušení obchodní společnosti bez likvidace

Ke zrušení společnosti bez likvidace dochází tehdy, přechází li její majetek na právního nástupce. Obchodní zákoník označuje tento proces jako přeměny společnosti a upravuje je v § 69 – 69c a v ustanoveních u jednotlivých forem obchodních společností. Mezi přeměny společnosti obecně patří fúze, tj. sloučení nebo splynutí společností, převod jmění na společníka a rozdělení společnosti.

Od 1. ledna 2001, kdy nabyla účinnosti novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., již mezi případy, kdy se společnost ruší bez likvidace, nepatří změna právní formy společnosti, která je rovněž přeměnou společnosti, protože při ní nedochází k zániku společnosti.

Podobně se společnost neruší ani v dalších případech, kdy obchodní jmění přechází na právního nástupce. Vklad podniku do obchodní společnosti či družstva a prodej podniku tak není ze zákona spjat se zánikem společnosti, ale k zániku může dojít pouze na základě rozhodnutí společníků, či příslušného orgánu společnosti, podle ustanovení § 68 odst. 3 písm. c) ObchZ, přičemž přechod obchodního jmění a zrušení společnosti bývá časově posunuto.⁴

³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 254.

⁴ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 26.

Likvidace se rovněž nevyžaduje, zrušuje-li se společnost z důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) nebo g) ObchZ a nemá-li společnost žádný majetek (nepřihlíží se k věcem, právům, pohledávkám nebo jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z podstaty). Zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu z jiného než výše uvedeného důvodu, např. dlužník není v úpadku ani předlužen, zamítnutí z procesních důvodů, nebo neprohlášením konkursu z důvodu nucené správy podle zákona o bankách nebo ochranné lhůty podle ZKV, se společnost nepovažuje za zrušenou. Jestliže však po zrušení společnosti v důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) nebo g) ObchZ v ní zůstane nějaký majetek, provede se její likvidace.⁵ Takový případ však nastane až tehdy, nabude-li společnost nějaký majetek nebo objeví-li se takový majetek až po skončení konkursu, nebo majetek společnosti pro provedení konkursu nepostačuje.

3. Zrušení obchodní společnosti s likvidací

Při zrušení společnosti s likvidací směřuje zrušení k jejímu úplnému zániku. Nevzniká tedy nový právní subjekt ani její majetek nepřechází na již existujícího právního nástupce.

Pojem „likvidace“ není v obchodním zákoníku přesně definován. Likvidaci lze vymezit jako zákonem upravený obligatorní postup, při němž dochází k mimosoudnímu vypořádání majetkových vztahů zanikající společnosti, a dále k vypořádání dalších otázek, souvisejících se zrušením společnosti, přičemž veškerá činnost společnosti je omezena a směřuje pouze k jejímu zániku. Likvidace je v zákonem stanovených případech nezbytným krokem před zánikem společnosti, a to i tehdy, když svou činnost nikdy fakticky nezahájila a z tohoto důvodu nemá žádná práva, závazky ani majetek.⁶

Likvidace tedy představuje závěrečnou etapu v životě obchodní společnosti. Jejím konečným cílem je zánik likvidované obchodní společnosti, k němuž dochází (formálně právně) výmazem z obchodního rejstříku.

⁵ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 27.

⁶ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 27-28.

3.1 Nucené zrušení společnosti s likvidací

Státní orgán nebo jiná osoba, která osvědčí právní zájem, může navrhnout, aby soud rozhodnul o zrušení obchodní společnosti a o její likvidaci. Ustanovení § 68 odst. 6 ObchZ připouští tyto důvody pro zrušení společnosti:

- a) V uplynutých 2 letech se nekonala valná hromada nebo v uplynulém roce nebyly zvoleny orgány společnosti, kterým skončilo nebo jejichž všem členům skončilo funkční období před více než jedním rokem, nestanoví-li ObchZ jinak, anebo společnost po dobu delší než 2 roky neprovozuje žádnou činnost. Důvodem zrušení je tak dlouhodobá nečinnost společnosti nebo jejích orgánů. Dvouletá lhůta, ve které se nekonala valná hromada je lhůtou hmotněprávní, pro její běh platí ustanovení § 122 ObčZ a počíná běžet ode dne konání poslední valné hromady. První důvod – nekonání valné hromady, je možný pouze u společností s ručením omezeným a u akciové společnosti, jelikož jen u těchto forem společností se valná hromada podle ObchZ koná. Dalším důvodem je praktická neexistence orgánů společnosti, která tak nemůže řádně vykonávat svou činnost. S ohledem na ustanovení „nestanoví-li zákon jinak“ je zřejmé, že uvedený důvod zrušení společnosti je možný jedině u orgánů společnosti, které nejsou v ObchZ upraveny. Valná hromada, statutární orgán popř. dozorčí rada jsou upraveny ve speciálních ustanoveních u jednotlivých forem společností. Posledním důvodem je skutečnost, že společnost po uvedené dobu neprovozuje žádnou z činností, jež má jako předmět podnikání uvedenu v zakladatelském dokumentu, tj. ve společenské smlouvě, zakladatelské listině nebo stanovách a k nimž má oprávnění podle zvláštních právních předpisů.⁷
- b) Společnost pozbude oprávnění k podnikatelské činnosti. Důvodem zrušení je tato skutečnost pouze v případě, že společnost pozbude všechna oprávnění k podnikatelské činnosti. Pokud společnosti zůstane alespoň jedno podnikatelské oprávnění podle živnostenského zákona, nebo jiného právního předpisu, nelze ji z tohoto důvodu zrušit.⁸
- c) Zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti, anebo společnost nemůže vykonávat činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky. Tento důvod zrušení je u jednotlivých společností různý, např. u kapitálových společností může jít o situaci, kdy poklesne základní kapitál pod minimální částku

⁷ Adamík, P., Piřátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 29.

⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 254.

stanovenou zákonem nebo v případě společnosti s ručením omezeným poklesne výše vkladu společníka pod minimální zákonem stanovenou hranici anebo se počet společníků zvýší na více než 50, atd. Nepřekonatelnými rozporů mezi společníky pak můžeme rozumět situaci, kdy vzhledem k rozdílným názorům společníků na činnost společnosti je ohrožen její chod, protože společníci nejsou schopni přijímat žádná společná rozhodnutí týkající se chodu společnosti.⁹

- d) Společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond. Tuto povinnost mají ze zákona jen kapitálové společnosti. Veřejná obchodní společnost a komanditní společnost jsou povinny vytvářet rezervní fond pouze v případě, že jsou osobami ovládanými společností s ručením omezeným nebo akciovou společností a nabudou akcie, zatímní listy, poukázky na akcie nebo obchodní podíl na těchto osobách. Povinnost vytvářet rezervní fond může být přijata i dobrovolně, pokud se k tomu společnost zaváže v zakladatelském dokumentu nebo stanovách. Svému zrušení se pak může vyhnout tím, že zakladatelský dokument nebo stanovy příslušně změní.
- e) Společnost porušuje ustanovení § 56 odst. 3 ObchZ. Podle dotčeného ustanovení v souvislosti s § 35 písm. b) ObchZ může společnost činnost, zapsanou do obchodního rejstříku jako předmět podnikání, vykonávat pouze pomocí osob tam uvedených. Tento důvod zrušení se týká pouze společností, jejichž předmětem podnikání je činnost, kterou podle zvláštních právních předpisů může vykonávat pouze fyzická osoba, a společnost porušuje povinnost vykonávat tuto činnost pomocí takových osob.¹⁰ Zvláštními předpisy jsou myšleny např. zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, anebo zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců ČR, aj.
- f) Společnost neplní povinnost prodat část podniku nebo se rozdělit, uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu.

Aby nedocházelo ke zrušení společnosti v případech, kdy výše uvedené důvody mají mimořádnou povahu a mohou být odstraněny, ukládá § 68 odst. 7 ObchZ soudu stanovit před rozhodnutím o zrušení (vyjma případů, kdy zákon přímo nařizuje soudu společnost zrušit, např. § 119 ObchZ), lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, jestliže je jeho odstranění možné. Soud je povinen poskytnout lhůtu

⁹ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 30.

¹⁰ Ustanovení § 56 odst. 3 ObchZ původně odkazovalo na § 30 odst. 2 ObchZ, což dávalo větší smysl, viz. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 225.

přiměřenou důvodu a při stanovení její délky přihlédne ke všem okolnostem případu, aby důvod zrušení společnosti mohl být v této lhůtě objektivně odstranitelný. Bude-li důvod pro zrušení společnosti v uvedené lhůtě odstraněn, soud již společnost zrušit nemůže.¹¹

Kromě uvedených případů dochází ke zrušení společnosti také z dalších zákonem stanovených důvodů, např. když soud rozhodne o neplatnosti společnosti podle ustanovení § 68a odst. 2 ObchZ a ta vstoupí podle § 68a odst. 3 ObchZ ke dni právní moci rozhodnutí o neplatnosti do likvidace, anebo soud i bez návrhu, je-li takový postup v zájmu ochrany třetích osob, rozhodne o zrušení společnosti s likvidací podle § 29 odst. 6 ObchZ, odporuje-li obsah zápisu v obchodním rejstříku kogentním ustanovením zákona a společnost ani ve stanovené lhůtě nezjedná nápravu.

Věcně a místně příslušným soudem rozhodujícím o zrušení společnosti je v prvním stupni krajský soud, v jehož obvodu má společnost své sídlo, resp. v jehož obvodu se nachází obecný soud společnosti. Soud rozhoduje usnesením, přičemž může rozhodnout i bez jednání. Na rozdíl od společníků či příslušného orgánu, kteří mohou rozhodnout též o zrušení společnosti s právní nástupcem, tedy bez likvidace, soud může rozhodnout pouze o zrušení společnosti s likvidací.

3.2 Dobrovolné zrušení společnosti s likvidací

Způsoby dobrovolného zrušení obchodní společnosti jsou uvedeny v ustanovení § 68 odst. 3 ObchZ, které upravuje zrušení společnosti obecně. Za dobrovolné zrušení společnosti, tj. zrušení na základě samotného rozhodnutí společnosti, resp. jejích společníků či zakladatelů lze považovat:

- a) Uplynutí doby, na kterou byla společnost založena. Doba trvání společnosti musí být stanovena v zakladatelském dokumentu nebo stanovách společnosti. Pokud zakladatelé dobu trvání společnosti sami neomezí, platí zákonné ustanovení § 62 odst. 2 ObchZ, že společnost je založena na dobu neurčitou
- b) Dosažení účelu, pro který byla společnost založena. Účel společnosti musí být stanoven v zakladatelském dokumentu společnosti. Jedná se zde o speciální případ trvání společnosti, který je v praxi výjimečný.

¹¹ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 33.

c) Rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti o zrušení společnosti, a to ke dni uvedenému v rozhodnutí společníků, jinak ke dni, kdy rozhodnutí o zrušení společnosti bylo přijato. V uvedeném případě dochází ke zrušení společnosti s likvidací z vůle společníků. U veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti musí rozhodnout o zrušení společnosti všichni společníci jednomyslně podle § 79 odst. 1 ObchZ a podle § 97 odst. 4 ObchZ. Prostá nebo kvalifikovaná většina stanovená ve společenské smlouvě by v tomto případě nepostačovala.¹² Rozhodnutí společníků musí mít písemnou formu a podpisy společníků musí být úředně ověřeny (§ 63 ObchZ). U společnosti s ručením omezeným se společnost zrušuje dohodou všech společníků, která má formu notářského zápisu, pokud společenská smlouva nesvědčuje rozhodnutí o zrušení společnosti do působnosti valné hromady (§ 152 odst. 1 ObchZ). V případě zrušení společnosti rozhodnutím valné hromady musí být uvedené rozhodnutí schváleno dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků, pokud společenská smlouva nestanoví vyšší počet hlasů, a musí být o něm pořízen notářský zápis (§ 127 odst. 4 ObchZ). U akciové společnosti se společnost zrušuje pouze rozhodnutím valné hromady, přičemž uvedené rozhodnutí musí být schváleno dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud stanovy nestanoví vyšší počet hlasů, a musí být o něm pořízen notářský zápis (§ 186 odst. 1, 2 a 6 ObchZ).

Stanovení doby trvání společnosti či účelu, kterého má být dosaženo je dobrovolným rozhodnutím při založení společnosti a v obou případech může být změněno nebo zrušeno změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov.¹³ V praxi se tyto důvody zrušení vyskytují velmi zřídka. Společnost se v těchto případech zrušuje posledním dnem, ve kterém uplynula lhůta trvání společnosti nebo ve kterém bylo dosaženo účelu, pro který byla založena. Jde vždy o zrušení společnosti s likvidací a příslušný orgán společnosti je povinen jmenovat likvidátora.

¹² Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2003, s. 222.

¹³ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 252.

4. Speciální důvody zrušení u jednotlivých forem společnosti

Kromě obecných důvodů zrušení uvedených v § 68 odst. 3 ObchZ jsou speciální případy zrušení společnosti upraveny v příslušných ustanoveních týkajících se jednotlivých forem obchodních společností.

4.1 Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je klasickou formou osobní společnosti, jejíž existence je přímo závislá na jejích společnících. Proto jsou speciální důvody zrušení upravené § 88 a násl. ObchZ orientovány převážně na situace, kdy zaniká účast společníka na společnosti. Takto se společnost zrušuje v případě, že:

- byla založena na dobu neurčitou, výpovědí společníka za předpokladu, že ji podá nejpozději půl roku před uplynutím účetního období, není-li ve společenské smlouvě dohodnuto jinak, *jiné podmínky*
- zemře fyzická osoba - společník, nepřipouští-li smlouva, aby podíl společníka přešel na dědice nebo ho dědic odmítne,
- zanikne právnická osoba - společník, nepřipouští-li smlouva, aby podíl přešel na právního nástupce,
- je některému ze společníků omezena způsobilost k právním úkonům, nebo je této způsobilosti zbaven úplně,
- společník přestane splňovat podmínky [†]nebo u něj vyvstane překážka provozování živnosti podle zvláštního právního předpisu,
- byl na majetek společníka prohlášen konkurs nebo tento byl zamítnut pro nedostatek majetku,
- byl pravomocně nařízen výkon rozhodnutí postižením podílu společníka na společnosti nebo podobným způsobem nařízena exekuce.

Kromě výše uvedených případů, může další důvody zrušení společnosti obsahovat společenská smlouva. Ve všech těchto případech je možná dohoda společníků o změně společenské smlouvy tak, že společnost trvá nadále i bez společníka, jehož se důvod zániku týká. Pokud však počet společníků poklesl pod zákonné minimum, nelze již dohodou rozhodnout o pokračování společnosti a následuje

tedy likvidace společnosti.¹⁴ Neuzavřou-li společníci dohodu do tří měsíců od zrušení společnosti, toto právo zaniká a společnost vstupuje tímto dnem do likvidace, pokud nevstoupila z rozhodnutí společníků do likvidace před uplynutím této lhůty.

Společnost může také zrušit na návrh některého ze společníků soud, jestliže jsou pro to vážné důvody. Podle § 90 odst. 1 ObchZ jsou takovými důvody zejména porušování povinností závažným způsobem jiným společníkem nebo není-li možné dosáhnout účelu, pro který byla společnost založena.¹⁵

4.2 Komanditní společnost

Je rovněž formou osobní společnosti s prvky kapitálové společnosti. Podle § 93 odst. 4 ObchZ se na komanditní společnost a tedy i na její zrušení použije úprava veřejné obchodní společnosti. Na právní postavení komanditistů se pak použijí ustanovení o společnosti s ručením omezeným, pokud ObchZ zejména v ustanovení § 102 nestanoví jinak. Z toho je zřejmé, že v případě zániku účasti komplementáře na společnosti se společnost zrušuje za obdobných podmínek jako veřejná obchodní společnost, zatímco zánik účasti komanditisty na společnosti takový následek zásadně nemá. ~~X~~

4.3 Společnost s ručením omezeným

Kromě obecných důvodů zrušení společnosti může být společnost s ručením omezeným dle § 151 ObchZ zrušena s likvidací i z dalších důvodů uvedených ve společenské smlouvě. Zrušení z důvodu a za podmínek smlouvou stanovených se mohou společníci domáhat i u soudu podle § 152 odst. 2 ObchZ.

Vedle těchto případů, může soud i bez návrhu zrušit společnost s ručením omezeným a nařídít její likvidaci, jestliže:

- nedojde k převodu volného obchodního podílu vyloučeného společníka a valná hromada nerozhodne do šesti měsíců ode dne, kdy k vyloučení společníka došlo,

¹⁴ PR 12/1995 s. 501 v: Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s.319.

¹⁵ Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2003, s. 223, 225.

buď o snížení základního kapitálu o vklad vyloučeného společníka, nebo o převzetí jeho obchodního podílu ostatními společníky v poměru svých obchodních podílů za úplatu ve výši vypořádacího podílu (§ 113 odst. 6 ObchZ),

- se spojí všechny obchodní podíly v rukou jednoho společníka a společník nejpozději do tří měsíců od spojení nesplatí všechny peněžité vklady nebo nepřevede část obchodního podílu na jinou osobu (§ 119 ObchZ),
- zemře jednatel nebo člen dozorčí rady, odstoupí z funkce, je odvolán nebo jinak skončí jeho funkčního období a příslušný orgán společnosti do 3 měsíců nezvolí nového jednatele nebo člena dozorčí rady (§ 135 odst. 2 a § 138 odst. 2 ve spojení s § 194 odst. 2 ObchZ),
- společnost jakožto ovládaná osoba nezcizí v zákonem stanovených lhůtách akcie, zatímní listy nebo obchodní podíly ovládající osoby (§ 120 odst. 3 ve spojení s § 161f odst. 2 ObchZ).¹⁶

4.4 Akciová společnost

Vedle obecných důvodů může soud i bez návrhu zrušit akciovou společnost a nařídít její likvidaci, jestliže:

- společnost nezcizí ve lhůtách stanovených v § 161b odst. 3 ObchZ vlastní akcie nebo zatímní listy a zároveň ani bez zbytečného odkladu o jejich jmenovitou hodnotu nesníží základní kapitál,
- nesníží základní kapitál v případě, že v rozvaze vykáže vlastní akcie a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) ObchZ přesáhne hodnotu vlastního kapitálu (§ 161b odst. 4 ObchZ),
- společnost nezcizí akcie nebo zatímní listy nabyté v rozporu s ustanovením § 161a a 161b ObchZ do jednoho roku ode dne, kdy je nabyta, ani o jejich jmenovitou hodnotu nesníží základní kapitál (§ 161c odst. 2 ObchZ),
- společnost jakožto ovládaná osoba nezcizí v zákonem stanovených lhůtách akcie nebo zatímní listy ovládající osoby (§ 161f odst. 2 ObchZ),

¹⁶ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným, Praha: Aspi Publishing, 2002, s. 364-365.

- zemře člen představenstva nebo dozorčí rady, odstoupí z funkce, je odvolán nebo jinak skončí jeho funkční období a příslušný orgán společnosti do 3 měsíců nezvolí nového člena představenstva nebo dozorčí rady (§ 194 odst. 2 ObchZ).¹⁷

4.5 Evropská společnost a Evropské hospodářské zájmové sdružení

S účinností od 8.10.2004 byly novelou obchodního zákoníku č. 360/2004 Sb. zařazeny do § 56 odst. 1 ObchZ mezi obchodní společnosti i evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. Na obě tyto formy obchodní společnosti se vztahují obecná ustanovení ObchZ o obchodních společnostech, týká se to tedy i jejich zrušení a likvidace, speciální úpravu pak obsahují zvláštní právní předpisy, konkrétně zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, a zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení, a rovněž přímo aplikovatelné předpisy evropského společenství.

Zrušení a likvidaci evropské společnosti upravuje čl. 63 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, který říká, že ve věcech zrušení, likvidace aj. se evropská společnost řídí právními předpisy členského státu, ve kterém má své sídlo, vztahujícími se na akciovou společnost.¹⁸

Kromě obecných důvodů a speciálních důvodů zrušení u akciové společnosti, může evropskou společnost i bez návrhu zrušit soud a nařídít její likvidaci, jestliže:

- společnost zapsaná do obchodního rejstříku na území ČR nemá v místě zapsaného sídla i svou hlavní správu a tento rozpor na výzvu soudu v přiměřené lhůtě neodstraní (§ 5 zákona č. 627/2004 Sb. ve spojení s čl. 64 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001),
- se stanovy společnosti dostanou do rozporu s dohodou o způsobu a rozsahu zapojení zaměstnanců, představenstvo nebo správní rada tento rozpor bez zbytečného odkladu neodstraní a neodstraní ho ani v dodatečně lhůtě poskytnuté soudem (§ 6 zákona č. 627/2004 Sb.).

¹⁷ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti, Praha: C.H.Beck, 2001, s. 445-446.

¹⁸ Dědič, J., Čech, P. Evropská (akciová) společnost, Praha: Bova Polygon, 2006, s. 487.

Právní poměry zrušení a likvidace evropského hospodářského zájmového sdružení (EHZS) se dle § 1 odst. 1 zákona č. 360/2004 Sb. ve spojení s čl. 31, 32 a čl. 35 nařízení Rady (ES) č. 2137/85 řídí příslušnými obecnými ustanoveními obchodního zákoníku a speciálními ustanoveními o veřejné obchodní společnosti.

Vedle obecných důvodů zrušení a speciálních důvodů zrušení veřejné obchodní společnosti:

- jsou členové EHZS povinni rozhodnout o zrušení EHZS, nastala-li právní skutečnost, kterou smlouva o EHZS spojuje se zrušením sdružení, nebo se účel založení EHZS stal nemožným (čl. 31 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 2137/85), anebo sdružení nesplňuje podmínky uvedené v čl. 4 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 2137/85, tedy že nesplňuje minimální požadavky pro obsazení své členské základny (čl. 31 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 2137/85).
- zruší EHZS na návrh zúčastněné osoby nebo příslušného orgánu podle čl. 32 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2137/85 soud, jestliže sdružení porušuje omezení dle čl. 3 nařízení, nebo nesplňuje povinnost ohledně sídla (čl. 12 nařízení), anebo přestalo splňovat podmínky své existence dle čl. 4 odst. 2 nařízení.¹⁹

¹⁹ Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení, Praha: Aspi, 2006, s. 206-207.

III. Likvidace obchodní společnosti

1. Pojem a účel likvidace

Obecně lze likvidací označit proces, jehož účelem je vypořádání majetkových a jiných vztahů v útvaru, který zaniká. V případě zániku společnosti jde v nejobecnější rovině o vyřízení všech záležitostí spojených s procesem ukončení „života“ společnosti od rozhodnutí o jejím zrušení až k jejímu zániku.²⁰

Jak vyplývá z obecného pojetí zrušení a zániku společnosti, je likvidace jednou z variant, v některých případech dokonce jediným a nutným postupem, který po zrušení společnosti směřuje k jejímu zániku. Likvidace nastupuje obligatorně, pokud není zákonem výslovně stanoveno (§ 68 odst. 2 ObchZ), že ji není třeba provést, a lze jí zrušit jakoukoliv formu společnosti.²¹

K likvidaci se v podmínkách moderní tržní ekonomiky často přistupuje proto, že společnost není dlouhodobě schopna ekonomicky prosperovat, tedy hradit náklady vlastní činnosti z výsledků svého hospodaření a plnit své závazky, nemá perspektivní a konkurenceschopný program činnosti nebo že ztrácí své postavení na trhu a není v jejích silách tento proces zvrátit. Společnost přitom již vyčerpala možnosti sanace a revitalizace a rychlou a efektivní likvidací je ještě možné předejít předlužení a úpadku, což je výhodné pro vlastníky společnosti i pro její věřitele.²²

Likvidace je zákonem definovaný postup, při kterém jsou mimosoudně vyrovnávány majetkové vztahy zanikající právnické osoby.²³ Jde o soubor právních a ekonomicko-organizačních procesů, jejichž cílem je ukončení běžné obchodní činnosti, dořešení veškerých ekonomických vazeb vzniklých předchozí činností společnosti, zpeněžení majetku, vypořádání všech závazků a rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky a vlastníky společnosti. Činnost společnosti v likvidaci je tedy zaměřena již pouze na dovedení společnosti k jejímu zániku a představuje soubor organizačních a ekonomických aktivit a právních úkonů, které musí zajistit úplné vypořádání majetkových a právních poměrů obchodní společnosti.²⁴

²⁰ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 32.

²¹ Eliáš, K., Bartošková, M., Pokorná, J. Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 72.

²² Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 10.

²³ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 27.

²⁴ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 15.

Likvidace následuje vždy až po rozhodnutí příslušného orgánu společnosti nebo soudu. Teprve od tohoto okamžiku začíná činnost likvidátora, který zabezpečuje veškeré činnosti spojené s likvidací. Rozhodnout o zrušení společnosti s likvidací lze za předpokladu, že společnost není předložena a že bude mít po ukončení likvidace uhrazeny všechny své závazky. Na rozdíl od konkursu se předpokládá postupné plné uspokojení všech věřitelů a vypořádání společníků a vlastníků z případného likvidačního zůstatku. Aby to bylo možné a byla v co největší míře zachována hodnota majetku zrušované společnosti, je nutné provést likvidaci co nejrychleji, nejhospodárněji a s maximálním využitím odborných znalostí a zkušeností osoby, která likvidaci provádí – likvidátora. V praxi je tento úkol nelehký, protože likvidace je v „životě“ společnosti mimořádnou situací a vyvolává řadu problémů, např. vize konce společnosti může některé pracovníky strhnout k nevhodnému jednání a subjekty podílející se na likvidaci ke snaze získat neoprávněný majetkový prospěch na úkor likvidované společnosti.²⁵

Likvidace je výrazem skutečnosti, že společnost již nebude nadále pokračovat ve své původní činnosti ani v jiné podobě (s právním nástupcem) a projde závěrečnou fází své existence. Tím je de facto u společností s neomezenou dobou jejich trvání porušena všeobecná zásada soustavnosti činnosti společnosti zakotvená v § 2 odst. 1 ObchZ. I když likvidace znamená nový způsob existence téže společnosti, jehož obsah je dán účelem a podmínkami likvidace, na společnost v likvidaci se z hlediska účetnictví, správy daní a poplatků, obchodních a občanských závazkových vztahů, pracovněprávních i jiných vztahů pohlíží v zásadě stejně jako by v likvidaci nebyla. Ačkoli se různé formy obchodní společnosti vyznačují rozdílnou organizační strukturou a rozhodováním, účtováním, anebo rozdělováním likvidačního zůstatku atp., podstatné rysy při likvidaci společnosti zůstávají stejné.²⁶

Do roku 1990 se u nás vyskytoval fenomén likvidace téměř výjimečně. Následná změna ekonomického prostředí přinesla rozpad dřívějších struktur centrálně řízené ekonomiky a odstartovala proces privatizace státního majetku, který přinesl zánik většiny státních podniků a naopak byl spojen se vznikem nových podnikatelských subjektů – obchodních společností.²⁷

²⁵ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem spol.). Praha: Eurounion, 2003, s. 33-35.

²⁶ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem spol.). Praha: Eurounion, 2003, s. 34-35.

²⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 10.

V tržních ekonomikách je obvyklé, že přibližně 70 % společností končí svoji činnost do tří let od svého založení. Často dochází ke zrušení společností bez likvidace, tedy s právním nástupcem, značná část společností však končí svoji existenci právě likvidací. V současné době ustupuje trend likvidace společností jako důsledek častého neúspěchu masového podnikání devadesátých let odstartovaných zejména velkou privatizací a otevřením možnosti soukromého podnikání. V posledních několika letech se do popředí dostávají likvidace z rozhodnutí soudu, kterých je již více než 50 % a které do jisté míry oklešťují proces likvidace na formálně-právní úroveň, jelikož v cca 95 % nucených likvidací se nedaří nalézt žádný majetek společnosti, který by bylo třeba vypořádat.²⁸

2. Právní úprava likvidace

Právní úprava likvidace obchodní společnosti není v současné době na rozdíl od řešení úpadku v režimu konkurzu a vyrovnání upravena speciálním zákonem. Právní rámec zrušení společnosti s likvidací a samotné likvidace obchodní společnosti tvoří obchodní zákoník, tj. zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který v § 68 a § 70 – 75b upravuje obecný rámec likvidace aplikovatelný na všechny formy obchodních společností. Do právní úpravy likvidace významně zasáhla novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., s účinností od 1.1.2001, která podstatně změnila charakter mnohých institutů likvidace a dokonce přidala i některé nové.

Ve smyslu ustanovení § 761 odst. 2 ObchZ se obecná ustanovení § 70 – 75 ObchZ o likvidaci obchodní společnosti použijí přiměřeně i na likvidaci jiných právnických osob, jestliže nemají právního nástupce a z právních předpisů, jež je upravují, nevyplývá něco jiného. Otázkou je, zda se na likvidaci jiných subjektů vztahují i ustanovení § 75a a § 75b, které do obecné úpravy likvidace zařadila novela č. 370/2000 Sb., aniž by o ně zároveň rozšířila § 761 odst. 2 ObchZ. Vzhledem ke smyslu dotčeného ustanovení a za použití analogie, se dá předpokládat, že se na likvidaci jiných subjektů budou vztahovat i ustanovení § 75a a § 75b, konečnou odpověď však přinese až soudní praxe.²⁹ Takto se uvedená obecná ustanovení

²⁸ Soukromá statistika Ing. Václava Pelikána, likvidátora a zakládajícího člena Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v České republice – osobní konzultace.

²⁹ Štenglová, J., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 284.

o likvidaci použijí podle zvláštních právních předpisů i na další subjekty, jako jsou státní podniky (dle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, popř. zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku), nadace a nadační fondy (dle zákona č. 227/1997 S., o nadacích a nadačních fondech), občanská sdružení (dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování), atp.

Speciální úpravu některých institutů likvidace pak obsahují zvláštní ustanovení obchodního zákoníku týkající se jednotlivých forem obchodních společností. Některé speciální druhy obchodních společností mají vzhledem ke svému hospodářskému významu, který se projevuje i veřejnoprávní regulací, vlastní právní úpravu, která ve vztahu k obchodnímu zákoníku v oblasti zrušení společnosti a likvidace působí jako lex specialis. Jedná se o akciové společnosti, které jsou bankami (dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách), pojišťovnamí nebo zajišťovnamí (dle zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví), anebo vystupují jako investiční společnosti nebo investiční fondy (dle zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování), atd.

Úprava obsažená v obchodním zákoníku je obecně aplikovatelná a zásadně se použije na proces likvidace jakéhokoli subjektu podle zásady přiměřenosti, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Tam, kde není právem v konkrétních případech ten který institut likvidace upraven, není vyloučena za použití obecných zásad soukromého práva ani analogie.

Dalším důležitým předpisem vztahujícím se k likvidaci, postavení likvidátora a vztahu likvidace a konkursu je zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, a nově s účinností od 1.1.2008 i insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Některé dílčí otázky spojené s likvidací pak upravuje vedle obchodního zákoníku celá řada zvláštních právních předpisů, např.: OSŘ, ObčZ, zákoník práce č. 262/2006 Sb., vyhláška č. 479/2000 Sb., o odměně likvidátora, zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, zákon č. 499/2004 o archivnictví, zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, a další.

Jednotná právní úprava likvidace v EU zatím neexistuje. Jednotlivé směrnice Rady EU upravují ve vztahu k likvidaci pouze některé dílčí otázky. Evropské právo se spíše soustřeďuje na úpravu insolvence a zejména pak postupy řešení insolvence finančních institucí, jakými jsou banky, pojišťovny a obchodníci s cennými papíry. Významným předpisem je v tomto ohledu nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém

řízení, které sjednocuje nejdůležitější postupy v průběhu insolvenčního řízení. Nová úprava IZ je již s tímto nařízením v souladu.³⁰

3. Vstup společnosti do likvidace

Jak bylo uvedeno výše, rozhodnutí o zrušení společnosti může být dobrovolné – z vůle společníků, popř. zakladatelů (v případě omezení trvání společnosti v zakladatelském dokumentu nebo stanovách) nebo nucené – rozhodnutí soudu.

Obecně vstupuje společnost do likvidace ke dni, ke kterému byla zrušena (§ 70 odst. 2 ObchZ). Při dobrovolném zrušení společnosti z rozhodnutí společníků dle ustanovení § 68 odst. 3 písm. c) ObchZ je dnem vstupu společnosti do likvidace den uvedený v rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti. Pokud není tento den v rozhodnutí uveden, je dnem vstupu do likvidace den, kdy bylo rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací přijato. Zrušuje-li společnost s likvidací soud dle ustanovení § 68 odst. 3 písm. d) ObchZ, je dnem vstupu společnosti do likvidace den uvedený v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti. Pokud není tento den v rozhodnutí uveden, je dnem vstupu do likvidace den, kdy toto rozhodnutí nabylo právní moci. V případě zrušení společnosti podle § 68 odst. 3 písm. f) ObchZ, tedy zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek společnosti nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, bude dnem vstupu společnosti do likvidace den zániku účinků prohlášení konkursu, tzn. den právní moci usnesení o zrušení konkursu, pokud ovšem konkursní soud nestanoví zánik účinků prohlášení konkursu k jinému datu. Pakliže je společnost zrušena z důvodu uvedeného v § 68 odst. 3 písm. g) ObchZ, tj. z důvodu zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, vstupuje společnost do likvidace ke dni nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.³¹

Prolomením zásady uvedené v § 70 odst. 2 ObchZ je časový posun mezi okamžikem zrušení veřejné obchodní společnosti a jejím vstupem do likvidace podle § 88 odst. 2 ObchZ. V tomto případě běží ode dne zrušení společnosti tříměsíční prekluzivní lhůta, ve které se mohou společníci dohodnout na tom, že společnost bude pokračovat dále i bez odpadlého společníka, nebo že okamžitě vstupuje do likvidace.

³⁰ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 14.

³¹ Dvořák, T. Komanditní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 216.

Nepřijmou-li zbývající společníci žádné z těchto rozhodnutí, vstupuje veřejná obchodní společnost do likvidace ex lege po uplynutí lhůty, tedy s tříměsíčním odstupem po svém zrušení.³² Podobně to platí pro zrušení komanditní společnosti z důvodu zániku účasti komplementáře ve společnosti.³³

Obecně by rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací mělo obsahovat:

- a) přesnou identifikaci společnosti – obchodní firmu zapsanou do obchodním rejstříku, sídlo a IČ,
- b) datum, ke kterému byla společnost zrušena, resp. vstupuje do likvidace,
- c) ustanovení o jmenování likvidátora s jeho přesnou identifikací - jménem, datem narození a adresou,
- d) novou firmu s dovětkem „v likvidaci“.

Rozhodnutí příslušného orgánu (společníků, valné hromady) o zrušení obchodní společnosti, musí být pořízeno ve formě notářského zápisu nebo notářem ověřeno, a je podkladem pro zápis likvidace do obchodním rejstříku.³⁴

Společníci nebo příslušný orgán společnosti mohou své rozhodnutí o zrušení a vstupu společnosti do likvidace zrušit do doby, než je započato s rozdělováním likvidačního zůstatku. Jde tedy o možnost zrušit likvidaci v jejím průběhu aniž by byla dokončena. Zrušením rozhodnutí o likvidaci končí působnost likvidátora ve společnosti a společnost pokračuje ve své předchozí činnosti jako by zrušena s likvidací vůbec nebyla. Pokud o zrušení společnosti s likvidací rozhodl soud, rozhoduje i o zrušení tohoto rozhodnutí. Děje se tak na návrh společníků nebo příslušného orgánu, avšak na zrušení rozhodnutí o likvidaci není právní nárok. Soud své rozhodnutí nezruší, došlo-li by k zásahu do práv a právem chráněných zájmů kteréhokoli ze společníků nebo třetích osob, např. věřitelů (§ 68 odst. 8 ObchZ).

Po zrušení rozhodnutí o likvidaci je likvidátor povinen předat statutárnímu orgánu všechny podklady získané od společnosti pro potřeby likvidace a doklady o jejím průběhu. Ke dni účinnosti rozhodnutí o zrušení likvidace sestaví společnost mimořádnou účetní závěrku, která pak bude podkladem pro účetnictví společnosti pokračující ve své dosavadní činnosti (§ 68 odst. 9 ObchZ).

³² Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2003, s. 223.

³³ Dvořák, T. Komanditní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 213.

³⁴ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 26.

4. Zápis likvidace do obchodního rejstříku

Zrušení a vstup společnosti do likvidace je natolik důležitá skutečnost, že je třeba ji z důvodu ochrany třetích osob (zvláště věřitelů) nebo i společníků, pokud společnost zrušil soud, uvést v obchodním rejstříku, kde je společnost zapsána. Obchodní rejstřík je zákonem definován jako veřejný seznam, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje, týkající se podnikatelů, popř. jiných osob, o nichž to stanoví zákon. Takovým údajem je podle § 38g ObchZ i zrušení právnické osoby, její vstup do likvidace a jmenování likvidátora.

Pro zápisy do obchodního rejstříku obecně platí princip publicity. Jelikož zákon vychází z toho, že zápisy v rejstříku uvedené jsou úplné a pravdivé, je ten, kdo se jimi řídí chráněn, pokud není prokázáno, že mu nesoulad mezi skutečným stavem a zápisem byl znám. Skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne, kdy do něj byly zapsány.

Návrh na zápis likvidace do obchodního rejstříku podává osoba, která jedná za společnost.³⁵ Na základě rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací a jmenování likvidátora je takovou osobou likvidátor, jelikož právě likvidátor činí jménem společnosti úkony směřující k likvidaci a je rovněž oprávněn jednat jménem společnosti ve věcech zápisu do obchodního rejstříku (§ 72 odst. 1 ObchZ). Tato povinnost přešla na likvidátora novelou ObchZ č. 370/2000 Sb., před jejíž účinností podával návrh na zápis statutární orgán, a vyřešila tak ty problémové situace, kdy statutární orgán sice nebyl z obchodního rejstříku vymazán, ale fakticky svoji funkci nevykonával, nebo kdy zanikla funkce statutárního orgánu a nebyly zvoleny orgány nové.³⁶ Návrh může podat i zmocněná osoba, zmocnění musí být písemné a úředně ověřené. V případě zrušení společnosti s likvidací soudem, podává návrh na zápis do obchodního rejstříku soud, který společnost zrušil.

Návrh se podává výhradně na formulářích, které jsou k tomuto účelu k dispozici u rejstříkových soudů nebo na stránkách internetového serveru Ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. K návrhu je třeba přiložit předepsaný počet povinných příloh, které prokazují skutečnosti, jež mají být do obchodního rejstříku zapsány. Jsou jimi zejména: notářský zápis o rozhodnutí o likvidaci nebo usnesení soudu o zrušení společnosti s likvidací s vyznačenou doložkou nabytí právní moci, jmenování

³⁵ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 27.

³⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 283.

likvidátora a způsob jeho jednání jménem společnosti, souhlas likvidátora se jmenováním, jeho čestné prohlášení, že u něj nejsou překážky výkonu funkce podle § 381 ObchZ, a podpisový vzor likvidátora, kterým se bude likvidátor jménem společnosti podepisovat. Další podrobnosti týkající se zápisu do obchodního rejstříku upravují ustanovení § 27 a násl. ObchZ.³⁷

Návrh je třeba rejstříku podat bez zbytečného odkladu po rozhodnutí o zrušení společnosti. Nepodá-li jej likvidátor bez zbytečného odkladu, zahájí rejstříkový soud řízení o povolení tohoto zápisu i bez návrhu, jakmile se o vstupu společnosti do likvidace dozví.³⁸ K řízení je věcně a místně příslušný krajský soud, který vede obchodní rejstřík a v jehož obvodu má společnost sídlo (§ 200e odst. 1 OSŘ). Zpětvzetí návrhu není účinné. Úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku je zakotvena v § 200a – 200de OSŘ.

Jak bylo uvedeno výše, smyslem zápisu likvidace do obchodního rejstříku je mimo jiné ochrana osob, které mohou být dotčeny skutečností, že společnost ukončila svou dosavadní činnost a směřuje ke svému zániku. Aby tato okolnost byla při jakémkoli styku s likvidovanou společností naprosto zřejmá, zapisuje se do rejstříku nová firmy s dovětkem „v likvidaci“, kterou je od vstupu do likvidace společnost povinna používat všude tam, kde vystupuje pod svým názvem nebo to stanoví zvláštní právní předpis. Dále se do obchodního rejstříku zapisuje osoba likvidátora nebo likvidátorů, pokud je jich jmenováno více, a způsob jejich jednání jménem společnosti. Statutární orgán se při zápisu likvidátora z obchodního rejstříku nevy mazává, a to proto, že zanikne-li z jakéhokoli důvodu funkce likvidátora před ukončením likvidace, vykonává do jmenování nového likvidátora jeho funkci právě statutární orgán, který je však vázán pravomocemi likvidátora a může činit pouze úkony směřující k provedení likvidace.

Zápis likvidace do obchodního rejstříku má povahu deklaratorní, zatímco rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací je povahy konstitutivní. Před novelou ObchZ č. 370/2000 Sb., která nabyla účinnosti 1.1.2001, byly pochybnosti o tom, zda je tento zápis konstitutivní či deklaratorní, protože ObchZ výslovně nestanovil, ke kterému dni společnost do likvidace vstupuje. Uvedená novela tyto pochybnosti odstranila, jelikož začlenila do § 70 odst. 2 ObchZ ustanovení, které říká, že společnost vstupuje do

³⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 27.

³⁸ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 37.

likvidace ke dni, k němuž je zrušena, pokud zákon nestanoví jinak.³⁹ Z výše uvedeného je tedy dále nesporná konstitutivní povaha rozhodnutí o likvidaci, resp. deklaratorní povaha zápisu do obchodního rejstříku, která se mimo jiné projevuje také tím, že za společnost může ještě v době před zápisem likvidace do obchodního rejstříku platně jednat likvidátor, jestliže doloží svoje jmenování notářským zápisem o likvidaci.

5. Likvidátor

5.1 Osoba likvidátora

Likvidátor sehrává v procesu likvidace klíčovou roli. V průběhu likvidace jedná jménem společnosti a je za průběh likvidace právně odpovědný. V tomto smyslu je orgánem společnosti, ačkoli není orgánem statutárním.

Likvidátorem může být obecně podle § 71 odst. 1 ObchZ pouze fyzická osoba, zároveň však toto ustanovení připouští výjimky, stanoví-li tak ObchZ nebo zvláštní právní předpis. V současné době zná platné právo pouze několik málo případů, kdy lze likvidátorem jmenovat právnickou osobu. Prvním případem vyplývajícím přímo z obchodního zákoníku je situace, kdy likvidátorem jmenuje soud jednoho ze společníků, statutární orgán nebo člena statutárního orgánu společnosti podle § 71 odst. 2 ObchZ. Je-li společníkem nebo statutárním orgánem právnická osoba (např. u veřejné obchodní společnosti podle § 76 odst. 3 ObchZ nebo u komanditní společnosti podle § 93 odst. 3 ObchZ), může být taktéž jmenována likvidátorem. Další možnost jmenovat likvidátorem právnickou osobu výslovně zmiňuje ustanovení v § 36 odst. 2 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, anebo ustanovení § 37 odst. 1 zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. Důvodem působnosti právnické osoby jako likvidátora při likvidaci bank nebo pojišťoven a zajišťoven je složitost a vysoká náročnost jednotlivých operací směřujících k jejich likvidaci.⁴⁰ Ve všech zmíněných případech jmenuje likvidátora – právnickou osobu soud (popř. ČNB v případě pojišťovny). Z toho vyplývá, že zatímco soud, resp. ČNB může jmenovat likvidátorem fyzickou i právnickou osobu, zákon připouští, že

³⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 283.

⁴⁰ Kratochvílová, H. Likvidace v kostce aneb Odlišná úprava likvidací podnikatelských a nepodnikatelských subjektů, Olomouc: ANAG, 2000, 27s.

rozhodnutím společníků nebo příslušného orgánu společnosti lze jmenovat likvidátorem výhradně osobu fyzickou.

Jmenuje-li soud likvidátorem právnickou osobu, ukládá jí zákon povinnost určit fyzickou osobu, která bude jejím jménem funkci likvidátora vykonávat a která bude vedle právnické osoby zapsána do obchodního rejstříku podle § 38g odst. 1 ObchZ.⁴¹ Nesplní-li právnická osoba tuto povinnost do 10 dnů ode dne, kdy se rozhodnutí o jmenování likvidátora stane vykonatelným, bude funkci likvidátora vykonávat její statutární orgán, popř. jeho členové.

Ačkoli je činnost likvidátora náročnou manažerskou funkcí, nepředepisuje zákon pro její výkon přímo žádné podmínky ani neklade na kvalifikaci likvidátora v podstatě žádné nároky, jak je to běžné v rozvinutých zemích světa. Přesto je nepochybné, že likvidátor musí být přinejmenším plně způsobilý k právním úkonům.⁴² Je však otázkou, zda by měl likvidátor splňovat požadavky, které zákon klade na osoby zastávající funkce ve statutárních orgánech jednotlivých obchodních společností. Ve prospěch požadavku, aby likvidátor tyto podmínky splňoval, hovoří fakt, že likvidátor je orgánem společnosti a přechází na něj ve vymezeném rozsahu působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti. K tomu se kloní i praxe rejstříkových soudů, které pro zápis likvidátora vyžadují jeho prohlášení o tom, že splňuje podmínky podle § 38l ObchZ. Tyto podmínky však musí splňovat minimálně likvidátor, kterým byl jmenován statutární orgán nebo jeho člen. Dle současné judikatury dokonce není na překážku, aby byla likvidátorem jmenována osoba, stíhaná pro trestný čin, byť i pro trestný čin hospodářský.⁴³ Další podmínky výkonu funkce likvidátora může stanovit zvláštní právní předpis, např. zákon o bankách nebo zákon o pojišťovnictví, apod.

5.2 Jmenování a odvolání likvidátora

Orgán, který rozhoduje o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, jmenuje zásadně i jejího likvidátora. Při dobrovolném zrušení společnosti jmenuje s jeho souhlasem likvidátora statutární orgán společnosti podle § 71 odst. 1 ObchZ,

⁴¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 286.

⁴² Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 73.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 641/2006 ze dne 31.5.2006, v: systém právních informací ASPI.

nestanoví-li zákon, společenská smlouva nebo stanovy něco jiného. U společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti ObchZ přímo svěřuje působnost jmenovat likvidátora valné hromadě společnosti (§ 125 odst. 1 písm. i) a § 219 odst. 1 ObchZ). U ostatních forem obchodních společností tuto působnost zákon přímo nevymezuje, proto platí, že pokud společenská smlouva nestanoví něco jiného, je třeba ke jmenování likvidátora souhlasu všech společníků. Ve většině případů dochází ke jmenování likvidátora téhož den, kdy je společnost zrušena. Zákon výslovně nepřikazuje orgánu, který rozhoduje o zrušení, aby zároveň s tímto rozhodnutím jmenoval likvidátora, proto se může stát, že bude okamžik rozhodnutí o zrušení od okamžiku jmenování likvidátora časově posunut. Příslušný orgán však má povinnost jmenovat likvidátora bez zbytečného odkladu, protože v opačném případě jmenuje likvidátora do funkce soud. Likvidátor svoji funkci vykonává ode dne, ke kterému byl jmenován, což znamená, že jeho jmenování má konstitutivní účinky, zatímco zápis likvidátora do obchodního rejstříku je zápisem pouze deklaratorním.⁴⁴

Zrušuje-li společnost s likvidací soud, jmenuje také podle § 71 odst. 2 ObchZ jejího likvidátora. Vedle toho jmenuje soud likvidátora také v dalších případech, např. když odvolal z funkce předchozího likvidátora pro porušování jeho povinností nebo když dosavadní likvidátor skončí ve své funkci a společnost nejmenuje likvidátora nového, anebo v případě, kdy soud rozhodl o obnovení likvidace.

Novelou ObchZ č. 370/2000 Sb. byla vyřešena situace, která v praxi nastávala tehdy, když majetek likvidované společnosti nedosahoval ani takové výše, aby pokryl náklady na odměnu likvidátora a náhradu jeho hotových výdajů. Takové případy nastávaly zejména tehdy, když soudům ze zákona vznikla povinnost zrušit společnost s likvidací a jmenovat jejího likvidátora. Soudům se v těchto situacích často nepodařilo najít vhodnou osobu likvidátora, která by bez přiměřené odměny tuto funkci vykonávala, popř. se jim sice podařilo likvidátora jmenovat, ten však po zjištění stavu majetku společnosti okamžitě odstoupil z funkce. V obchodním rejstříku tak zůstávalo zapsáno množství dlouhodobě nečinných společností, které měly být z rejstříku vymazány, ale nebylo možné provést jejich likvidaci. Proto novela umožnila soudům jmenovat likvidátorem společnosti osoby, které se nějakým způsobem podílely na tom, že společnost musela být soudem zrušena. Soud tak může jmenovat likvidátorem společníka, statutární orgán nebo člena statutárního orgánu, a to i bez jeho souhlasu,

⁴⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s.283.

aniž by se tyto osoby mohly své funkce vzdát nebo měly nárok na odměnu likvidátora. Tím se také v těchto případech principiálně vyřešil problém financování odměny likvidátora, protože se vycházelo z myšlenky, že není zásadně správné, aby náklady likvidace byly v takovém případě hrazeny z veřejných prostředků.⁴⁵ Ačkoli se takto jmenovaný likvidátor zásadně nemůže vzdát své funkce, může za mimořádných okolností požádat soud, aby jej odvolal, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby tuto funkci vykonával. Likvidátor jmenovaný soudem vykonává svou funkci dnem doručení usnesení soudu o jmenování, vyjma případů, kdy soud vykonatelnost usnesení odloží.

Mezi situacemi, kdy zrušuje společnost s likvidací soud se nezřídka objevují i případy, kdy nejenže společnost nemá žádný majetek, ale nemá ani obsazeny funkce statutárních orgánů nebo jejíž společníci jsou těžko dosažitelní. ObchZ pamatuje na tyto případy v ustanovení § 71 odst. 7, ve kterém umožňuje alternativně jmenovat likvidátorem některou z osob, zapsaných na seznamu správců konkursní podstaty, který příslušný soud vede. Tato možnost však přichází v úvahu až po vyčerpání způsobů jmenování, které jsou uvedeny výše.

Výkon funkce likvidátora je zásadně dobrovolný a je k němu třeba souhlasu likvidátora, jež se pak přikládá k návrhu na zápis likvidace, resp. likvidátora do obchodního rejstříku. Z tohoto pohledu není rozdíl v tom, kdo likvidátora jmenuje, zda orgán společnosti nebo soud, bez jeho souhlasu je jmenování neúčinné. Výjimkou je případ, kdy soud jmenuje likvidátorem společníka, statutární orgán nebo jeho člena. Tehdy jde o jmenování za „zavinění“ likvidace společnosti, a proto není souhlasu těchto osob třeba. Explicitní souhlas se rovněž nevyžaduje, jmenuje-li soud likvidátora ze seznamu správců konkursní podstaty, jelikož se má zato, že souhlas dotčené osoby s tím, aby na tento seznam byla zapsána, pokrývá i souhlas se jmenováním likvidátorem.⁴⁶

Z jednotlivých ustanovení ObchZ vyplývá, že funkce likvidátora může zaniknout různými způsoby. Na prvním místě funkce likvidátora zaniká spolu se zánikem společnosti samé, tedy jejím výmazem z obchodního rejstříku.⁴⁷ Druhým případem je pak zánik funkce likvidátora před ukončením likvidace, např. jeho smrtí, odvoláním v funkce, vzdáním se funkce, nemohoucností likvidátora funkci vykonávat (§ 71 odst. 3, 4 ObchZ) a odstoupením z funkce podle ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ.

⁴⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s.286.

⁴⁶ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 19.

⁴⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 84.

V těchto situacích je tudíž třeba jmenovat likvidátora nového, aby likvidace mohla řádně pokračovat.

Obecně může likvidátora odvolat ten, kdo ho jmenoval. I když to zákon v rámci obecné úpravy likvidace nestanoví, lze usuzovat, že orgán, který likvidátora jmenoval, ho může odvolat vždy (u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti je tato možnost výslovně upravena v § 125 odst. 1 písm. i) a § 219 odst. 3 ObchZ).⁴⁸ Funkce likvidátora tedy může zaniknout z vůle orgánu společnosti, který jej ustanovil do funkce nebo na základě rozhodnutí soudu, který o jmenování rozhodl. Zatímco však orgán společnosti může odvolat pouze jím jmenovaného likvidátora, nikoli však likvidátora jmenovaného soudem, soud naproti tomu, může zbavit funkce likvidátora bez ohledu na to, kdo ho jmenoval, tedy i likvidátora jmenovaného orgánem společnosti. V takovém případě může soud odvolat likvidátora, který porušuje své povinnosti, na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem (§ 71 odst. 4 ObchZ). Osobou, která se smí domáhat odvolání likvidátora, může být např. menšinový společník, který nemůže prosadit odvolání likvidátora porušujícího své povinnosti ve prospěch většinového společníka, nebo věřitel, jehož pohledávku likvidátor porušováním povinnosti ohrožuje.⁴⁹ Ustanovení § 219 odst. 1 ObchZ pak speciálně umožňuje menšinovým akcionářům domáhat se, aby soud odvolal likvidátora jmenovaného valnou hromadou a nahradil ho jinou osobou. Jde o *lex specialis* k ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ, které tím není nijak dotčeno. Jestliže tak soud rozhodne o odvolání likvidátora akciové společnosti jmenovaného valnou hromadou, nemůže již valná hromada až do pravomocného vyšetření sporu rozhodnout o volbě nového likvidátora, jelikož toto rozhodnutí nespadá do její působnosti a bylo by rozhodnutím nicotným, tedy bez jakýchkoliv právních účinků.⁵⁰ Věcně a místně příslušným soudem rozhodujícím o odvolání likvidátora je stejně jako v případě jmenování krajský soud, v jehož obvodu má společnost své sídlo.

Likvidátor může ze své funkce také odstoupit podle § 66 odst. 1 ObchZ. Likvidátor je povinen odstoupení oznámit orgánu, který jej jmenoval. Výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat statutární nebo jiný příslušný orgán společnosti na svém nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dověděl. Jestliže likvidátor oznámí své odstoupení přímo na zasedání příslušného

⁴⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 286-287.

⁴⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 286..

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.5.2000, sp.zn. 32 Cdo 524/2000, PR 8/2000 s. 353, v: Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 836.

orgánu, končí výkon jeho funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, neschválí-li příslušný orgán společnosti na jeho žádost jiný okamžik zániku funkce.

Zemře-li likvidátor, je-li odvolán nebo vzdá-li se své funkce, anebo nemůže-li ji vykonávat, jmenuje se nový likvidátor způsobem, kterým byl jmenován předchozí likvidátor, a zapíše se místo dosavadního likvidátora do obchodního rejstříku (§ 71 odst. 3 ObchZ). Pokud nového likvidátora nejmenuje bez zbytečného odkladu podle § 71 odst. 1 ObchZ příslušný orgán společnosti, učiní tak věcně a místně příslušný soud.

Zvláštnosti ve jmenování a odvolávání likvidátora jsou upraveny ve zvláštních právních předpisech u likvidace bank, pojišťoven nebo zajišťoven, investičních společností nebo investičních fondů a penzijních fondů. U těchto subjektů se podílí na jmenování a odvolávání likvidátora Česká národní banka, která likvidátora buď sama jmenuje a odvolává nebo je výhradně tou osobou, která může jmenování či odvolání likvidátora navrhnout.

O likvidaci banky rozhoduje soud ve všech případech, a proto také vždy jmenuje likvidátora. Návrh na jmenování likvidátora, na jeho odvolání a jmenování nového, popř. návrh na zrušení banky, které byla odňata bankovní licence, podává pouze ČNB.⁵¹ U likvidace pojišťovny nebo zajišťovny jmenuje likvidátora přímo ČNB ze seznamu likvidátorů, který vede, a zároveň určí jeho odměnu.⁵² Zrušuje-li se dobrovolně s likvidací investiční společnost nebo investiční fond, je povinen bez zbytečného odkladu doručit rozhodnutí o zrušení s návrhem na jmenování likvidátora ČNB. Ta jmenuje likvidátora ze seznamu likvidátorů a nucených správců, který sama vede. V případě zrušení investiční společnosti nebo investičního fondu soudem, jmenuje soud likvidátora výhradně na návrh ČNB.⁵³ A konečně, u likvidace penzijních fondů jmenuje a odvolává likvidátora ČNB.⁵⁴

5.3 Postavení a činnost likvidátora

Postavení likvidátora a rozsah jeho pravomocí jsou vymezeny zejména v obecných ustanoveních o likvidaci (§ 70 až § 75b ObchZ) a v § 13a zákona

⁵¹ § 36 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² § 37 zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ § 92 a násl. a § 134 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ § 39 zák. č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů.

č. 328/1991 Sb. o konkurzu a vyrovnání. Likvidátor je při výkonu své funkce nezávislý. Navenek je vůči třetím osobám pravomoc likvidátora neomezená, uvnitř společnosti však může být jeho pravomoc omezena. Likvidátor je povinen řídit se pokyny udělenými vrcholným orgánem společnosti a dbát závazků stanovených ve smlouvě o výkonu funkce. Takto si například může valná hromada vyhradit předchozí souhlas při zcizování nemovitostí, apod.⁵⁵ Dnem, kdy byl jmenován do funkce, přechází na likvidátora působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti, ale likvidátor se statutárním orgánem nestává. Není statutárním orgánem ani podřízený a za výkon své působnosti odpovídá orgánu, který ho jmenoval, tímž způsobem, jako členové statutárních orgánů (§ 71 odst. 5 ObchZ).

Pokud není likvidátor jmenován ve stejný okamžik, kdy bylo rozhodnuto o vstupu společnosti do likvidace, mají statutární orgány po zrušení společnosti a před jmenováním likvidátora působnost, která vyplývá z účelu likvidace. Po jmenování likvidátora pak zůstává statutárním orgánům zbytková působnost ve vnitřních vztazích společnosti, která nepřešla na likvidátora. Mohou např. svolávat valnou hromadu, kontrolovat činnost likvidátora nebo ho odvolat z funkce, pokud tak připouští zákon, společenská smlouva nebo stanovy. Statutární orgán se proto při jmenování likvidátora z obchodního rejstříku nevymazává, a v případě, že funkce likvidátora z jakéhokoliv důvodu před ukončením likvidace zanikne, aniž by byl okamžitě nahrazen likvidátorem novým, jedná až do jmenování nového likvidátora jménem společnosti statutární orgán, přičemž může činit pouze úkony potřebné k provedení likvidace.⁵⁶

Oprávnění likvidátora a rozsah jeho působnosti obsahuje ustanovení § 72 odst. 1 ObchZ., podle kterého činí likvidátor jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti.

Vstupem společnosti do likvidace se nepřerušují žádná soudní řízení, ve kterých společnost vystupovala. Účastníkem řízení zůstává nadále společnost, namísto statutárního orgánu společnosti ovšem jedná jménem společnosti likvidátor. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se

⁵⁵ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 38.

⁵⁶ SJ 9/1998 s. 205, v: Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 284.

o pokračování v podnikatelské činnosti společnosti. Novela ObchZ č. 370/2000 Sb. přidala likvidátorovi oprávnění jednat jménem společnosti ve věcech zápisu do obchodního rejstříku. Toto oprávnění měl před novelou likvidátor pouze v případech, kdy to zákon výslovně stanovil.⁵⁷ Do působnosti likvidátora patří i povinnost podat bez zbytečného odkladu návrh na prohlášení konkursu podle § 72 odst. 2 ObchZ, zjistí-li likvidátor předlužení likvidované společnosti. Předlužení může vyplynout již ze zahajovací likvidační účetní rozvahy, kterou likvidátor sestavuje ke dni vstupu společnosti do likvidace podle § 74 odst. 1 ObchZ. Povinnost podat návrh na prohlášení konkursu však má likvidátor i v případě, že zjistí předlužení kdykoli později. To neplatí, pokud došlo ke zrušení společnosti podle § 68 odst. 3 písm. f) a g) ObchZ.

Z organizačně-ekonomického hlediska vykonává likvidátor právní úkony vedoucí k vypořádání majetkových poměrů, zhodnocení práv a splnění závazků likvidované společnosti. Jeho úkolem je především zajistit optimální časový průběh likvidace s cílem tuto likvidaci provést při dodržení všech zákonných postupů, úsporné vynakládání věcných i finančních zdrojů včetně efektivního vyřešení zaměstnaneckých a sociálních otázek, dosažení co nejvyššího likvidačního zůstatku a jeho rozdělení, včasné vyřešení ostatních specifických otázek – vypořádání věcných břemen, sanace ekologických zátěží, řešení restitučních nároků, uložení dokumentů do archivu, ukončení účetnictví, a zajištění všech náležitostí k výmazu společnosti z obchodního rejstříku.

Na základě výše uvedeného je patrné, že likvidátor je orgánem obchodní společnosti, není však jejím orgánem statutárním, byť na něj ve značném rozsahu přešlo právo jednat jménem společnosti. Dnem, ke kterému je jmenován likvidátor, se podle § 70 odst. 3 ObchZ suspenduje právo statutárního orgánu jednat jménem společnosti ve prospěch likvidátora, současně však § 72 odst. 1 ObchZ zužuje právo likvidátora jednat jménem společnosti pouze na úkony směřující k likvidaci společnosti.⁵⁸

Je-li jmenováno více likvidátorů a z rozhodnutí o jejich jmenování nevyplývá nic jiného, má působnost likvidátora podle § 70 odst. 3 ObchZ každý z nich. Toto ustanovení umožňuje, aby orgán společnosti, který likvidátory jmenoval, popř. soud, stanovil, jakým způsobem budou likvidátoři jednat, zda musí jednat společně nebo vždy alespoň někteří z nich.⁵⁹ V této souvislosti je úprava jejich jednání účelná také z důvodu

⁵⁷ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 290.

⁵⁸ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 43.

⁵⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 283.

zajištění efektivní koordinace činnosti jednotlivých likvidátorů, zejména při řízení procesu likvidace, řešení pracovněprávních záležitostí, prodeji majetku a úhradě závazků, aby nedocházelo ke kompetenčním a organizačním sporům.⁶⁰

Aby likvidátor mohl řádně vykonávat svoji funkci, tedy provést společnost likvidací až k jejímu zániku, je třeba zajistit mu pro to vhodné podmínky. Z tohoto důvodu ukládá § 71 odst. 8 ObchZ třetím osobám povinnost poskytovat likvidátorovi stejnou součinnost, jakou jsou tyto osoby povinny poskytnout správci konkurzní podstaty. Tato povinnost třetích osob je však zákonem dána pouze vůči likvidátorovi jmenovanému soudem, jelikož zejména při nucených likvidacích bývá likvidátor jedinou osobou zainteresovanou na zrušení a zániku společnosti, a zřídka se dá předpokládat, že orgány společnosti, pokud vůbec existují nebo fungují, zajistí likvidátorovi potřebnou součinnost stran třetích osob. Toto ustanovení tedy nepamatuje na likvidátory jmenované orgány společnosti, jelikož se má za to, že při dobrovolném zrušení společnosti je v zájmu jejích orgánů součinnost třetích osob likvidátorovi zajistit.

Na základě výše uvedeného jsou správci konkurzní podstaty a tedy i likvidátorovi povinny podle ustanovení § 9d ZKV poskytnout na jeho písemnou žádost součinnost orgány veřejné správy, zejména finanční úřady, katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla a jiné orgány státní správy, jakož i notáři, centrální depozitář (resp. Středisko cenných papírů), banky, provozovatelé telekomunikačních služeb, pošta a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, pojišťovny, vydavatelé tisku a dopravci. Tato povinnost spočívá v tom, že orgány a osoby k ní povinné poskytují likvidátorovi údaje o majetku likvidovaného subjektu a některé další údaje, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo likvidované společnosti. Jestliže orgány a uvedené osoby, které mají povinnost součinnosti, mají u sebe listiny nebo jiné věci, které mohou sloužit ke zjištění majetku likvidované společnosti, jsou povinny je bez zbytečného odkladu vydat nebo zapůjčit likvidátorovi. Likvidátor je zároveň povinen předložit na žádost těchto orgánů a osob rozhodnutí soudu, kterým byl do funkce jmenován, čímž prokazuje, že je oprávněn tuto součinnost žádat.

Současně s rozhodnutím o vstupu společnosti do likvidace je účelné, aby likvidátor uzavřel se statutárním orgánem smlouvu o výkonu funkce a odměně

⁶⁰ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 18.

likvidátora (viz. Příloha č. 2). Funkci likvidátora nelze vykonávat na základě pracovní smlouvy ani dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, protože jeho jmenování není jmenováním podle zákoníku práce.⁶¹ Z ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ vyplývá, že na vztah mezi společností a likvidátorem se přiměřeně použijí ustanovení o mandátní smlouvě (§ 566 a násl. ObchZ), pokud ze smlouvy o výkonu funkce nebo ze zákona nevyplývá něco jiného. Není tedy vyloučeno, aby likvidátor a společnost upravili vzájemná práva a povinnosti jiným vhodným typem smlouvy, popř. inominátní smlouvou podle ustanovení § 269 odst. 2 ObchZ.

V případě soudního jmenování likvidátora nahrazuje projev vůle společnosti a zároveň smlouvu o výkonu funkce likvidátora soudní rozhodnutí, za předpokladu, že se svým jmenováním vyjádří likvidátor souhlas. Jen v případech uvedených v druhé větě § 71 odst. 2 a § 71 odst. 7 ObchZ dochází ke vzniku práv a povinností likvidátora soudním rozhodnutím bez dalšího a pouze tímto rozhodnutím vzniká mezi likvidátorem a společností právní poměr bez ohledu na jejich vůli.⁶²

Je v hodné, aby smlouva o výkonu funkce likvidátora obsahovala kromě stanovení výše jeho odměny i další úpravu vzájemných vztahů, např. ustanovení o zvláštních povinnostech likvidátora při nakládání s majetkem likvidované společnosti, o formě a způsobu podávání zpráv o průběhu likvidace, atp.⁶³

5.4 Odměna likvidátora

Za výkon funkce likvidátora náleží tomuto patřičná odměna. Podle ustanovení § 71 odst. 6 ObchZ určuje jeho odměnu ten orgán společnosti, který likvidátora jmenoval. Výši odměny v tomto případě žádný právní předpis nereguluje a proto plně záleží na dohodě mezi likvidátorem a příslušným orgánem společnosti, jak si odměnu smluvně dohodnou. Při stanovení její výše se často v praxi vychází z odměny člena statutárního orgánu nebo vrcholového managementu. Je však potřeba si uvědomit, že likvidátor zejména velkých subjektů je vystaven velkému tlaku věřitelů a musí provádět řadu nepopulárních a konfliktních opatření, které v tak velkém rozsahu nejsou pro běh normální společnosti zdaleka typické, a proto by mělo být při stanovování výše odměny

⁶¹ Kratochvířová, H. Zrušení firem: likvidace a úpadek se vzory podání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 21.

⁶² Eliáš, K., Bartošková, M., Pokorná, J. Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 75.

⁶³ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 27.

přihlédnuto rovněž ke složitosti a předpokládané délce likvidace a rozsahu a skladbě likvidovaného majetku.⁶⁴ S ohledem na variabilitu smluvní úpravy vztahů mezi likvidátorem a společností a s ohledem na skutečnost, že jmenování likvidátora a uzavření smlouvy o výkonu jeho funkce může být časově posunuto, bývá doporučováno zahrnout do rozhodnutí o zrušení společnosti a jmenování likvidátora také způsob stanovení jeho odměny.⁶⁵

Byl-li likvidátor jmenován soudem, určuje jeho odměnu soud, který ho jmenoval. Výjimkou je případ, kdy soud jmenuje likvidátorem některého ze společníků nebo statutární orgán, v takovém případě nemá likvidátor na odměnu nárok.

Pro stanovení výše odměny likvidátora jmenovaného soudem je důležité ustanovení § 71 odst. 9 ObchZ, podle kterého Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou pravidla pro určení výše odměny likvidátora nebo člena orgánu společnosti jmenovaného soudem a dále stanoví případy, kdy náhradu hotových výdajů a odměnu likvidátora hradí stát. Odkazovaným předpisem je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora nebo člena orgánu společnosti jmenovaného soudem, která nabyla účinnosti dne 1.1.2001. Podle uvedené vyhlášky je základem pro určení odměny náležící likvidátorovi za provedení likvidace majetkový zůstatek, který zbude po provedení všech úkonů nezbytných pro provedení likvidace před vypořádáním odměny likvidátora (likvidační majetek). Odměna likvidátora je stanovena procentuální částkou podle výše základu stanoveného vyhláškou pro určení odměny. Soud může podle okolností případu odměnu přiměřeně zvýšit nebo snížit, přičemž zvýšení odměny je možné pouze do výše likvidačního majetku. Likvidátor má také nárok na náhradu hotových výdajů, které účelně vynaložil na provedení likvidace, zejména na soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje (podle zákona č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů), poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie. Likvidátorovi náleží rovněž náhrada za čas promeškaný v souvislosti s prováděním úkonů směřujících k likvidaci společnosti.⁶⁶

V případě, že likvidační majetek nepostačuje k úhradě odměny a hotových výdajů likvidátora, hradí jeho odměnu a hotové výdaje stát. Pokud však likvidační majetek postačuje k úhradě odměny a hotových nákladů likvidátora jen z části, hradí

⁶⁴ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 27.

⁶⁵ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 11.

⁶⁶ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 42-43.

odměnu a hotové výdaje stát pouze v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny z likvidačního majetku. V těchto případech činí odměna likvidátora dle uvedené vyhlášky 1.000,- Kč za provedení likvidace, přičemž může být rozhodnutím soudu zvýšena až na 5.000,- Kč. Takováto odměna se vzhledem k náročnosti úkolů, které je likvidátor povinen plnit, jeví často jako neúměrně nízká.⁶⁷ Jelikož v posledních letech roste počet soudních likvidací společností, které nemají žádný majetek, je zde ze strany profesionálních likvidátorů dlouhodobá snaha tuto odměnu novelou vyhlášky zvýšit.

Soud nebo orgán společnosti, který likvidátora do funkce jmenuje, může likvidátorovi přiznat zálohu na jeho odměnu a náhradu hotových výdajů. Do účinnosti novely ObchZ č. 370/2000 Sb. nebyla možnost přiznání zálohy právem řešena a z tohoto důvodu vznikala řada pochybností, zda může zejména soud zálohu přiznat. Novela tento problém odstranila a umožnila jak soudu, tak orgánu společnosti právo na zálohu likvidátorovi přiznat. Na přiznání zálohy však není právní nárok a záleží jen na posouzení soudu nebo orgánu společnosti, zda žádosti likvidátora o přiznání zálohy vyhoví, či nikoli.⁶⁸

Zvláštním případem je situace, kdy je v době trvání likvidace na majetek likvidované společnosti prohlášen konkurs. Tehdy má likvidátor nárok pouze na náhradu nutných výdajů a na přiměřenou odměnu, kterou mu se souhlasem konkursního soudu určí správce konkursní podstaty. Odměna se stanoví s ohledem na skutečnost, že po dobu přerušení likvidace vykonává likvidátor pouze ty činnosti, které zůstaly v jeho působnosti, tzn. má pouze zbytkovou působnost, a nemůže tedy být odměňován za provádění činností, které přešly do působnosti správce konkursní podstaty.⁶⁹

5.5 Trestněprávní odpovědnost likvidátora

Jak bylo řečeno výše, likvidátor je orgánem společnosti a právně odpovídá za průběh likvidace. Ke dni jeho jmenování na něj přechází právo jednat za společnost, hospodařit s jejím majetkem podle předpisů vztahujících se k likvidaci, vykonávat

⁶⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 81.

⁶⁸ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 40-41.

⁶⁹ Judikatura SR 9/2001 s. 303, v: Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 289.

zaměstnavatelská práva a povinnosti, apod. Při této činnosti musí likvidátor dodržovat řadu právních předpisů a nese odpovědnost za jejich případné porušování.

Vedle odpovědnosti soukromoprávní, která vyplývá z obchodního zákoníku, přichází do úvahy, s ohledem na povahy likvidátorovi funkce a předmět činnosti, také odpovědnost trestněprávní podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Z trestných činů, které se nejčastěji vyskytují v souvislosti s činností likvidátorů, patří mezi nejdůležitější trestné činy zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, porušování povinností v řízení o konkursu, zpronevěra, podvod, porušování povinností při správě cizího majetku, poškozování věřitele a zvýhodňování věřitele.⁷⁰

§ 125 TrZ. Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

Likvidátor je povinen vést předepsané účetnictví, účetních knihy, zápisy a příslušné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku a k jejich kontrole. Za porušení této povinnosti, uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslujících údajů, popř. zničení, poškození anebo zatajení účetních knih, zápisů a dokladů, čímž jsou ohrožena majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, hrozí likvidátorovi trest odnětím svobody až 3 léta, zákaz činnosti anebo peněžitý trest. Stejně bude likvidátor potrestán, pokud uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje anebo zamlčí podstatné skutečnosti v podkladech pro zápis do obchodního rejstříku či pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, anebo ohrozí či omezí jiného na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku nebo neuloží listiny do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.

§ 126 TrZ. Porušení povinnosti v řízení o konkursu

Likvidátora se tato skutková podstata týká zejména v případě, že správci neposkytnou předepsanou součinnost (např. nepředá mu písemnosti a doklady likvidované společnosti) nebo jinak maří a hrubě ztěžuje výkonu funkce správce konkursní podstaty, a tím ohrožuje úplné a správné zjištění majetku patřícího do konkursní podstaty nebo jeho zpeněžení. Likvidátor je však podle tohoto ustanovení

⁷⁰ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 21-23.

odpovědný také v případě, že nepodá návrh na prohlášení konkursu, ačkoliv to podle § 72 odst. 2 ObchZ udělat má.

§ 248 TrZ Zpronevěra

Tato skutková podstata dopadá na každého, kdo nějakým způsobem nakládá z cizím majetkem. Ačkoli to v případě likvidace nebude nejtýpější trestný čin, kterého se může likvidátor při své činnosti dopustit, je třeba mít na paměti poctivé nakládání se svěřenými věcmi.

§ 250 TrZ Podvod

Jedním z cílů likvidátorovi práce je maximálně rychlé zpeněžení majetku s co největším výtěžkem. V této souvislosti však likvidátor nesmí obohatit sebe ani jiného tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti. V praxi se může jednat o zamlčení nebo poskytnutí nepravdivých údajů při prodeji majetku, zatajení ekologické závady anebo nějaké skryté vady.

§ 255 TrZ Porušování povinnosti při správě cizího majetku

Likvidátor je z titulu své funkce povinen počínat si při provádění likvidace s odbornou péčí. Zároveň je povinen dodržovat zvláštní právní předpisy, ukládající mu povinnosti v souvislosti s likvidací, a také dodržovat povinnosti, ke kterým se zavázal ve smlouvě o výkonu funkce. Proto si při své činnosti musí počínat tak, aby svým zaviněním nezpůsobil na majetku likvidované společnosti škodu např. tím, že nezajistí dostatečnou údržbu, bezpečnost, popř. ostrahu majetku, způsobí nevymahatelnost pohledávek nebo způsobí vznikl penále, úroků z prodlení, atp.

§ 256 TrZ Poškození věřitele

Pro činnost likvidátora je dále typická povinnost uspokojit v rámci likvidace všechny známé věřitele. Z tohoto důvodu bude likvidátor odpovědný také za byť jen částečné zmaření uspokojení věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní část majetku likvidované společnosti, předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek, majetek společnosti zdánlivě zmenšuje, nebo v řízení před soudem odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o majetku

společnosti, za kterou je oprávněn jednat, anebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé či hrubě zkreslené údaje.

§ 256a TrZ. Zvýhodňování věřitele

Nejčastějším trestným činem v likvidaci je zvýhodňování věřitele. Likvidátor musí plně uspokojit všechny věřitele a pokud k tomu majetek společnosti nepostačuje, je povinen podat neprodleně návrh na prohlášení konkursu. Zvýhodňování věřitele spočívá v tom, že likvidátor, ačkoli není schopen plně uspokojit všechny věřitele, uspokojí alespoň některé z nich, na úkor zmenšení poměrných podílů ostatních věřitelů, které by obdrželi v rámci konkursu. Likvidátor tak zmaří byť i jen částečně uspokojení ostatních věřitelů tím, že zvýhodní jiného věřitele plným uspokojením jeho pohledávky.

Jelikož likvidátor vykonává v zákonem vymezeném rozsahu působnost statutárního orgánu, je zřejmé, že se kromě výše uvedených trestných činů může dopustit i jiných trestných činů, za které lze postihnout statutární orgán nebo jeho člena, např. trestný čin kráčení daně, porušování závazných pravidel hospodářského styku, nekalé soutěže nebo krádeže. Vedle trestněprávní odpovědnosti odpovídá likvidátor samozřejmě i za veškeré přestupky a jiné správní delikty, které v průběhu své činnosti spáchal.

6. Zahájení likvidace

6.1 Předání společnosti likvidátorovi

Mezi první úkoly likvidátora na počátku likvidace patří převzetí likvidované společnosti. Ačkoli zákon předání a převzetí neupravuje, je přesné definování majetku, jenž je předmětem likvidace, velice důležité, jelikož se tak může předejít pozdějším sporům mezi orgány společnosti a likvidátorem a úvahám o rozsahu odpovědnosti jednotlivých osob při likvidaci.⁷¹

Ke dni zrušení společnosti je vhodné, aby dosavadní statutární orgán předal protokolárně veškerý majetek společnosti včetně všech práv a povinností, pohledávek

⁷¹ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 30.

a závazků jmenovanému likvidátorovi. Zákon neukládá povinnost sepsat o předání protokol, profesionální likvidátoři a zpravidla i orgány likvidované společnosti však tento postup vyžadují, jelikož to zajišťuje větší právní jistotu ohledně odpovědnosti za předávaný majetek a písemností. Protokol je účelné doložit účetní závěrkou ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace, inventurními soupisy a vyčerpávajícím seznamem práv a povinností, pohledávek a závazků spolu se všemi doklady a písemnostmi, včetně výčtu majetkoprávních záležitostí v účetnictví neuvedených.

Předávací protokol by kromě jeho formálního vymezení měl obsahovat:

- mimořádnou účetní závěrku ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace, která zahrnuje rozvahu (bilanci), výkaz zisku a ztrát a přílohu, popř. může zahrnovat také přehled o finančních tocích a změnách vlastního kapitálu (u subjektů, o kterých to stanoví zvláštní zákon, musí být účetní závěrka ověřena auditorem); součástí je zpravidla i kontrola zúčtování daní, popř. dotací a kontrola zúčtování s institucemi sociálního a zdravotního pojištění (tzn. potvrzení finančního úřadu a příslušných institucí pojištění o stavu osobního účtu společnosti k datu vstupu do likvidace),
- přehled aktiv včetně mimoúčetních; zejména dlouhodobý majetek, zásoby, finanční majetek, pohledávky a ostatní majetek v účetnictví nezahrnutý (např. nezahrnuté modernizace a rekonstrukce, podrozvahové účty, zařízení podnikové společenské potřeby, majetek pořízený leasingem a majetek najatý),
- přehled pasiv včetně mimoúčetních; zejména závazky k dodavatelům, bankovní a jiné úvěry a půjčky, závazky vůči státnímu rozpočtu, sociálnímu a zdravotnímu pojištění, vůči zaměstnancům a ostatní závazky a povinnosti nezahrnuté v účetnictví (např. povinnost doživotně platit náhradu škody, nevypověditelné licenční smlouvy atd.),
- inventurní soupisy,
- pracovněprávní agenda ke dni předání společnosti; seznamy zaměstnanců, kolektivní smlouva, pracovní smlouvy, pohledávky a závazky vůči zaměstnancům, pokud nejsou zahrnuty výše,
- práva a povinnosti z uzavřených smluv, přehled zástav a věcných břemen,
- přehled probíhajících soudních sporů včetně těch v přípravné fázi spolu s veškerou dokumentací,
- přehled dokumentů určených ke skartaci po uplynutí lhůt, archiválií, utajované dokumentace a další spisové a technické dokumentace,

- komentáře ke spoluvlastnickým právům, předkupním právům a restitučním nárokům, nebyly-li zahrnuty výše,
- přehled ekologických zátěží; závěry ekologických auditů včetně rozhodnutí a stanovisek příslušných orgánů ochrany životního prostředí.

Protokol závěrem zpravidla obsahuje také vyjádření předávající a přejímající strany k úplnosti protokolu a správnosti jeho příloh.⁷²

Likvidátor má podle ustanovení § 74 odst. 1 ObchZ povinnost sestavit ke dni vstupu do likvidace zahajovací likvidační účetní rozvahu a soupis jmění. V praxi tak činí na základě předávacího protokolu a účetní závěrky ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace, kterou má podle dotčeného ustanovení povinnost sestavit statutární orgán. Jestliže tato mimořádná závěrka statutárním orgánem sestavena není, ať už proto, že statutární orgán svou funkci nevykonává, není vůbec obsazen nebo z jiného důvodu, přechází tato povinnost na likvidátora. Statutární orgán pak odpovídá podle ustanovení § 757 a § 373 a násl. ObchZ za škodu, kterou nesplněním své povinnosti způsobil.⁷³ (Další otázky související se zahajovací likvidační účetní rozvahou a účetnictvím likvidované společnosti viz. dále v kapitole 10. Účetnictví v likvidované společnosti.)

Novela č. 370/2000 Sb. začlenila do ObchZ ustanovení § 74 odst. 2, podle kterého je likvidátor povinen zaslat soupis jmění každému společníkovi a věřiteli společnosti, kteří o to požádají. Zákon v tomto případě nestanoví, kdo hradí náklady na pořízení a zaslání soupisu (pořízení kopie, poštovné, atd.). Z obecných zásad však vyplývá, že náklady by měl hradit ten, kdo je způsobil nebo v jehož prospěch vznikly. Zákon společnosti neukládá, aby tyto náklady hradila, a proto to po ní nelze ani spravedlivě žádat. Z toho důvodu by měl věřitel či společník společnosti, který o zaslání soupisu žádá, počítat s náklady na jeho pořízení a zaslání.⁷⁴

6.2 Oznámení o vstupu do likvidace a přihlášení pohledávek

Po vstupu společnosti do likvidace má likvidátor na základě ustanovení § 73 ObchZ povinnost oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům

⁷² Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 30-41.

⁷³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 292.

⁷⁴ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 45.

společnosti. Zákon nijak nestanoví způsob, jakým má být oznámení učiněno, měl by však zvolit takový způsob, který mu případně později umožní prokázat, že svou povinnost splnil, a vyhnout se tak nebezpečí odpovědnosti za škodu, která by věřiteli mohla vzniknout.

Oznámení bývá často zveřejňováno v denním a odborném tisku (např. v Hospodářských novinách). Tento samotný způsob oznámení by však při soudním sporu nemusel obstát, jelikož nelze s jistotou prokázat, že byl ten který věřitel společnosti o likvidaci obeznámen, důkazní povinnost by v případném sporu byla na straně likvidátora. Spolehlivé a průkazné je splnění této povinnosti formou doporučeného dopisu všem známým věřitelům, tedy odběratelům a dodavatelům, včetně dodavatelů energií, telekomunikačních a jiných služeb, partnerským bankám, pojišťovnám, finančnímu úřadu, živnostenskému úřadu a dalším institucím, jichž se likvidace společnosti dotýká.⁷⁵ Oznámení je nutné učinit pouze vůči známým věřitelům, tedy obecně vůči těm, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti nebo jsou jiným způsobem společností známy.⁷⁶

Oznámení by mělo být označeno hlavičkou společnosti s již změněnou firmou s dovětkem „v likvidaci“ a mělo by obsahovat odkaz na rozhodnutí orgánu, který o zrušení společnosti s likvidací rozhodl, a to včetně jmenování likvidátora. V oznámení je rovněž vhodné formulovat výzvu k tomu, aby věřitelé ve stanovené lhůtě uplatnili své pohledávky vůči společnosti a případně aby zároveň splnili své splatné závazky (viz. Příloha č. 3).

Aby byli ochráněni i ostatní věřitelé, jejichž pohledávky nejsou vedeny v účetnictví nebo z jiného důvodu nejsou tito věřitelé společnosti známi, stanoví § 73 ObchZ likvidátorovi povinnost bez zbytečného odkladu zveřejnit nejméně dvakrát za sebou s alespoň dvou týdním časovým odstupem rozhodnutí o zrušení společnosti s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce. Na zveřejnění se vztahuje § 769 ObchZ, který spojuje splnění této povinnosti s uveřejněním sdělení v Obchodním věstníku (viz. Příloha č. 4).

Zákon nestanoví lhůtu, ve které má likvidátor oznámit vstup společnosti do likvidace známým věřitelům, je však praktické to učinit v době, kdy bude zveřejňovat v Obchodním věstníku výzvu pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky. Doklad

⁷⁵ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 55.

⁷⁶ Štenglová, I., Pliva, S., Tomša, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 292.

o uveřejnění oznámení o vstupu do likvidace je pak povinnou přílohou k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Tříměsíční nebo delší lhůta, ve které věřitelé přihlašují své pohledávky do likvidace, je hmotněprávní a počíná běžet od druhého zveřejnění v Obchodním věstníku. Zákon ohledně likvidace na rozdíl od konkursu nestanoví důsledky toho, že věřitel nepřihlásí svou pohledávku včas, z postupu likvidace však vyplývá, že v uvedené lhůtě nemůže likvidace skončit. Pohledávku lze přihlásit i kdykoli později až do zániku společnosti a likvidátor je povinen ji vypořádat. Pokud není pohledávka uplatněna vůbec nebo likvidace skončí, aniž by byla brána v potaz, může se věřitel domáhat jejího uspokojení na společnících z titulu ručení podle § 56 odst. 6 ObchZ.⁷⁷

Přihláška pohledávky do likvidace je jednostranným právním úkonem, jehož účinky nastávají okamžikem, kdy tato dojde společnosti, resp. likvidátorovi. Zákon nepředepisuje písemnou formu, pohledávku je tedy možné přihlásit i ústně. V zájmu právní jistoty však lze písemnou formu doporučit, popř. je vhodné si nechat vystavit písemné potvrzení o ústním přihlášení pohledávky. Přihláška se adresuje přímo společnosti v likvidaci, a to do jejího sídla zapsaného do obchodního rejstříku, pokud likvidátor v oznámení neuvede jinou doručovací adresu. Přihláška musí splňovat obecné náležitosti právního úkonu dle ObčZ. Aby nebyla přihláška neplatná z důvodu neurčitosti nebo nesrozumitelnosti (§ 37 odst. 1 ObčZ) musí být přihlašovaná pohledávka specifikována alespoň co do její výše. Dále je doporučeno v přihlášce pohledávky uvést datum její splatnosti, výši smluvených či zákonných úroků z prodlení a právní důvod jejího vzniku. Jelikož likvidátor až na výjimky neodpovídal za účetnictví společnosti před jejím vstupem do likvidace a pouze ho převzal od statutárního orgánu společnosti, je důležité k přihlašované pohledávce přiložit listiny prokazující právní důvod jejího vzniku, např. smlouvy včetně dodatků, objednávky, dodací listy, apod. (viz. Příloha č. 5).⁷⁸

6.3 Plán likvidace, rozpočet a sestavení likvidačního týmu

Při likvidaci větších subjektů sestavuje likvidátor zpravidla likvidační plán. Jde o chronologické vymezení úkonů prováděných v likvidaci, které má přispět k co

⁷⁷ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 46.

⁷⁸ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 46-47.

nejefektivnějšímu a nejrychlejšímu průběhu likvidace. Zákon to jako povinnost likvidátorovi neukládá, ani jinak organizaci procesu likvidace v tomto směru neupravuje. Likvidační plán by měl být spolu s poznáním stavu likvidované společnosti strategickým počinem, který likvidátorovi usnadní jeho další postup. Sestavuje se pro každou společnost individuálně v závislosti na velikosti a skladbě majetku, práv a závazků. Likvidační plán zpravidla obsahuje následující úkoly:

Předání a převzetí podniku, sestavení zahajovací účetní rozvahy, sestavení plánu a rozpočtu likvidace, oznámení o vstupu společnosti do likvidace, řešení pracovněprávní agendy, jednání s příslušnými orgány (finanční úřad, živnostenský úřad, banky, pojišťovny, státní oblastní archiv, apod.), příprava a určení forem prodeje majetku a jeho prodej, likvidace pohledávek a dalších závazků, vypořádání závazků vůči zaměstnancům, úhrada daní a poplatků, splácení úvěrů a ostatních závazků, návrh na rozdělení likvidačního zůstatku, vypracování účetní závěrky ke skončení likvidace, uložení spisového materiálu do archivace a návrh na výmaz z obchodního rejstříku.⁷⁹

Jednotlivé body likvidačního plánu samozřejmě ovlivňuje nejen velikost a struktura společnosti, ale také řada externích vlivů, které likvidátor nemůže přímo ovlivnit, např. počet zájemců o majetek společnosti. Z toho důvodu často dochází k jeho změnám.

K plnění úkolů likvidace je třeba zajistit jejich financování. K tomu účelu sestavuje likvidátor v návaznosti na likvidační plán rozpočet likvidace. Ani ten není žádným předpisem upraven, proto je vhodné, aby povinnost likvidátora sestavit rozpočet stejně jako likvidační plán byla stanovena ve smlouvě s likvidátorem. V praxi je běžné, že oba tyto dokumenty po podrobném vypracování schvaluje orgán, který likvidátora jmenoval.

Rozpočet likvidace je peněžním vyjádřením nákladů a výnosů procesu likvidace. Je prostředkem a zároveň nástrojem ekonomického řízení procesu likvidace. Východiskem pro jeho zpracování je zahajovací účetní rozvaha sestavená likvidátorem a kvalifikovaný odhad nákladů likvidace. Aktiva i pasiva se oceňují tržními cenami, popř. nominální hodnotou a ocenění by tedy nemělo vycházet pouze z účetnictví. Také je důležitá jeho pravidelná aktualizace v návaznosti na likvidační plán a změny podmínek na trhu. Plán výnosů by měl zahrnovat výtěžek z hmotného i nehmotného majetku včetně nedokončených investic, finanční investice, výtěžek z prodeje zásob po

⁷⁹ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 44-45.

dokončení rozpracované výroby, pohledávky, finanční majetek a zisk z dokončení rozpracovaných zakázek. Oproti tomu výdaje budou tvořit úhrady závazků vzniklých před likvidací vůči zaměstnancům, státu, pojišťovnám, bankám a dodavatelům, náklady na dokončení rozpracované výroby a služeb (mzdy, materiál, atd.), náklady na likvidaci a odměnu likvidátora, náklady na vypořádání pracovněprávních otázek a veřejnoprávní nároky státu.⁸⁰

Výsledkem likvidačního rozpočtu je předpokládaný likvidační zůstatek, který může být buď kladný (likvidační zisk) nebo záporný (likvidační ztráta). Pokud se při sestavování rozpočtu nebo kdykoli později při jeho aktualizaci objeví ve výsledku likvidační ztráta, kterou společnost nebude moci uhradit z vlastních zdrojů (základní kapitál, rezervní fond, popř. další fondy), je likvidátor povinen bez zbytečného odkladu podat návrh na prohlášení konkursu z důvodu předlužení společnosti.

Rozpočet likvidace má ještě jednu podstatnou stránku. Je nástrojem řízení a zajištění potřebného objemu disponibilních finančních prostředků – cash flow k provádění jednotlivých likvidačních prací.⁸¹ Rozpočtem se časově harmonizuje rozvrh konkrétních úkolů likvidace tak, aby v každé fázi likvidace bylo pro jednotlivé úkony zajištěno financování.

Dalším důležitým úkolem počáteční fáze likvidace je sestavení likvidačního týmu. Na základě poznání stavu společnosti a rozpracovaného likvidačního plánu vytváří likvidátor zpravidla u větších likvidovaných subjektů, nebo všude tam, kde je to účelné, kolem sebe tým lidí, kteří se s ním budou na likvidačních pracích podílet. Počet členů týmu a jeho struktura záleží plně na vůli a zkušenostech likvidátora, lze však říci, že čím je likvidovaný subjekt větší a skladba jeho majetku pestřejší, tím je potřeba personálního obsazení týmu větší. Je účelné tým sestavit s vybraných pracovníků likvidované společnosti a podle potřeby ho doplnit externími specialisty. V praxi pak, pokud jde o profesionální likvidátory, pracují tito zpravidla s vlastním osvědčeným týmem spolupracovníků, který se však většinou neobejde bez několika klíčových zaměstnanců společnosti se znalostmi a informacemi o likvidovaném subjektu.⁸²

⁸⁰ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem spol.), Praha: Eurounion, 2003, s. 51-54.

⁸¹ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 46.

⁸² Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 51.

7. Realizace likvidačního plánu

Likvidátorovým úkolem je vypořádat majetkové poměry likvidovaného subjektu včetně práv a závazků co nejhospodárněji a nejrychleji. Termín ukončení likvidace, který je zpravidla stanoven v likvidačním plánu, má pouze pořádkový charakter, jelikož délka trvání vlastní likvidace závisí na velikosti majetku, počtu soudních sporů, složitosti jednotlivých likvidačních fází apod. Kritéria hospodárnosti a rychlosti likvidace často navzájem kolidují, jelikož např. rychlé zpeněžení majetku nevede zpravidla k maximálním výtěžkům a naopak opakovaním zpeněžovacích postupů dochází k růstu nákladů likvidace⁸³ a zvyšování úroků a penále ze závazků likvidované společnosti. V praxi pak většinou převažuje kritérium rychlé realizace likvidace při zachování transparentnosti používaných způsobů prodeje a určení realizační ceny nad snahou o dosažení maximálního výtěžku.⁸⁴

V souladu s likvidačním plánem a rozpočtem přistupuje likvidátor k vlastní realizaci likvidace. Jeho úkolem je ukončit a vypořádat závazkové vztahy s obchodními partnery, bankovními ústavy a dalšími osobami, realizovat plán propouštění zaměstnanců, vypořádat personální otázky, zpeněžit hmotný i nehmotný majetek a vypořádat závazky likvidované společnosti.

V souvislosti s realizací likvidace je třeba zmínit, že na rozdíl od konkursu se vstupem společnosti do likvidace nepřerušují žádná soudní řízení, ve kterých vystupovala likvidovaná společnost, s tím rozdílem, že na místě statutárního orgánu dále jedná jménem společnosti likvidátor. Proto by měl likvidátor neprodleně prostudovat příslušné spisové materiály jednotlivých sporů a zajistit jejich další pokračování, aby nedošlo v důsledku vstupu společnosti do likvidace a organizačních změn tímto vyvolaných ke ztrátě sporu.

7.1 Úprava styku s bankami a zrušení smluv s obchodními partnery

Mezi prvními úkony likvidátora při vlastní realizaci likvidace by měla být jednání s bankovními ústavami, které mají obchodně-právní vztah k likvidovanému subjektu. Likvidátor by měl především důkladně prostudovat podmínky vedení

⁸³ Viz. dále podkapitola 7.3 Zpeněžení hmotného majetku.

⁸⁴ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 65.

firemních účtů, úvěrových smluv, popř. rozložení investičního portfolia spravovaného bankou. Pro období likvidace by se měl likvidátor snažit uzavřít s bankou dohodu o výhodnějších úvěrových podmínkách a optimalizovat náklady na vedení podnikových účtů, popř. je sloučit a soustředit peněžní prostředky společnosti takovým způsobem, který režimu likvidace nejlépe vyhovuje a je dostatečně bezpečný. Rušení účtů však musí být prováděno obezřetně, aby nedocházelo k prodlení společnosti jako věřitele tím, že její dlužníci nebudou včas informováni o změnách v účtech, na které mají plnit.

Vstupem společnosti do likvidace má právo hospodařit s peněžními prostředky na účtech společnosti pouze likvidátor. Z tohoto důvodu je třeba, aby likvidátor prověřil všechna oprávnění přímého nakládání s účty a dispozice prostřednictvím elektronického bankovníctví tak, aby s účty nemohla nakládat neoprávněná osoba, včetně statutárního orgánu, zaměstnanců s dosavadním přístupem apod.⁸⁵

Podobným způsobem by měl likvidátor postupovat i u smluv s obchodními partnery a jinými osobami. Tam, kde je to možné a ekonomicky únosné, využije likvidátor všech smluvních i zákonných možností, jak ukončit dodavatelské, odběratelské a jiné smlouvy. Mezi způsoby, jak ukončit obchodní a jiné smlouvy patří především odstoupení od smlouvy podle § 344 ObchZ. Odstoupit však lze pouze od smlouvy, která to výslovně umožňuje, nebo za situace, kterou předpokládá zákon. V případě, že je pro odstoupení sjednáno odstupné dle § 355 ObchZ, je na likvidátorovi, aby posoudil, zda je odstoupení od smlouvy a zaplacení odstupného ekonomicky výhodnější než její splnění. Tam, kde není odstoupení od smlouvy možné, by se měl likvidátor snažit dosáhnout ukončení závazkového vztahu dohodou dle § 572 odst. 2 ObčZ nebo alespoň nahrazení stávajícího závazku závazkem novým a pro účel likvidace příznivějším (§ 570 ObčZ).

Při rušení smluv s dodavateli zboží a služeb potřebných pro provoz likvidované společnosti (energie, paliva, telekomunikační služby, ostraha, pojistné smlouvy, apod.) popř. pronajímateli prostor nutných pro úspěšné provedení likvidace, musí likvidátor dbát na předpokládaný časový rámec likvidace a ukončovat tyto smlouvy výpovědí (§ 582 ObčZ), odstoupením od smlouvy nebo i jiným způsobem tak, aby jejich předčasné zrušení nebránilo realizaci likvidace.⁸⁶

V této souvislosti je třeba připomenout, že nové smlouvy je podle § 72 ObchZ likvidátor oprávněn uzavírat pouze v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů

⁸⁵ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 56.

⁸⁶ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 57-58.

nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti a k jeho využití (pojistné smlouvy, smlouvy s bezpečnostními agenturami, apod.. Nesmí se tedy jednat o pokračování v podnikání.

7.2 Uspořádání pracovněprávních vztahů

V procesu likvidace je třeba vypořádat rovněž všechny zaměstnanecké otázky. Likvidátor plní jménem likvidované společnosti její závazky, vyplývající z pracovněprávních smluv, popř. z kolektivní smlouvy. Zvláště u větších likvidovaných subjektů s více zaměstnanci je účelně, aby likvidátor vypracoval plán propouštění zaměstnanců a ten popř. konzultoval s odborovou organizací, pokud ve společnosti existuje.⁸⁷ Jelikož při likvidaci nezdědka dochází k hromadnému propouštění zaměstnanců podle § 62 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, je likvidátor povinen informovat o hromadném propouštění odborovou organizaci nebo radu zaměstnanců, pokud ve společnosti působí, a to v zákonem stanovené 30-ti denní lhůtě (§ 62 odst. 2 ZP) a zároveň o tom informovat příslušný úřad práce.

Likvidace společnosti je výpovědním důvodem uvedeným v ustanovení § 52 písm. a) ZP. Výpovědní lhůta je dvouměsíční a počíná běžet od prvního dne měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď zaměstnanci doručena. Výjimkou je případ hromadného propouštění, kdy pracovní poměr neskončí ani po uplynutí výpovědní lhůty dokud neuplyne 30 dnů od oznámení hromadného propouštění příslušnému úřadu práce. Zaměstnancům propuštěným výpovědí nebo dohodou z důvodu likvidace náleží podle § 67 odst. 1 ZP odstupné ve výši trojnásobku průměrného měsíčního výdělku.

Ustanovení § 54 odst. 1 ZP umožňuje likvidátorovi dát výpověď z důvodu likvidace i zaměstnancům, na které by se za normálních okolností vztahoval zákaz výpovědi podle § 53 ZP. V praxi však často orgány sociálního zabezpečení, na něž ukončením pracovního poměru těchto zaměstnanců zpravidla přechází povinnost platit dávky sociálního zabezpečení, trvají na tom, aby likvidovaná společnost propouštěla

⁸⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 52.

tyto zaměstnance až těsně před ukončením likvidace a sama tak hradila jejich mzdové náhrady.⁸⁸

Pokud je to vzhledem k realizaci jednotlivých likvidačních fází nutné nebo účelně, může likvidátor převádět zaměstnance na jinou práci podle § 41 ZP, mělo by však jít o výjimečné případy.

7.3 Zpeněžení hmotného majetku

Jedním z nejdůležitějších úkolů likvidátora při samotné realizaci likvidace je zpeněžení majetku likvidované společnosti. Těžištěm této činnosti, spolu s vymáháním pohledávek, je pak v praxi prodej hmotného majetku, resp. stanovení rámcového postupu při prodeji, určení forem prodeje a vlastní zpeněžení hmotného majetku.

Po prozkoumání majetkové báze likvidované společnosti a podmínek na trhu, by měl likvidátor rozhodnout, zda bude majetek společnosti prodávat jako celek nebo ho rozdělit na více samostatně prodejních částí. Varianta prodeje podniku jako celku je výhodná svou rychlostí a také tím, že spolu s lukrativními částmi majetku se likvidátor zbaví i případných neprodejných nebo obtížně prodejních částí, nevýhodou naopak zpravidla bývá nižší cena, než jaké by bylo možné dosáhnout odděleným prodejem. Podnik jako celek se převádí písemnou smlouvou o prodeji podniku dle § 476 a násl. ObchZ. Tímto postupem může likvidátor dosáhnout značného snížení nákladů likvidace a zároveň rychle získat prostředky na její financování. Likvidace v tomto případě nemůže dle § 488 odst. 2 ObchZ skončit dříve, než po uplynutí jednoho roku od prodeje podniku. Druhá varianta, tedy rozdělení majetku do několika samostatně provozovatelných souborů, bývá zpravidla likvidátorem volena tehdy, když není o podnik na trhu za přijatelnou cenu zájem. Výhodou bývá rychlé zpeněžení atraktivní části majetku a získání tak prostředků pro financování likvidace, nevýhodou však naopak je velká organizační náročnost přípravy prodeje spojená s vyššími náklady a také potenciální problémy při prodeji tržně nezajímavých částí majetku.⁸⁹

Dalším důležitým krokem je rozhodnutí likvidátora o tom, jakým způsobem se bude majetek společnosti, ať již jako celek nebo po jednotlivých částech, zpeněžovat. U likvidací obchodních společností není forma prodeje žádným právním předpisem

⁸⁸ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 53.

⁸⁹ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 65-66.

nařízena. Na rozdíl od likvidace státních podniků, kde podle § 47b zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů, je likvidátor povinen zásadně zpeněžovat majetek likvidovaného státního podniku veřejnou dražbou, u obchodních společností je na výběru likvidátora pro jakou formu prodeje se u toho konkrétního majetku rozhodne. Vedle veřejné dražby je možné využít k prodeji majetku rovněž obchodní veřejnou soutěž, veřejný návrh na uzavření smlouvy a taktéž formu přímého prodeje konkrétnímu zájemci o likvidovaný majetek. Důležitým hlediskem pro výběr formy prodeje u obchodních společností je transparentnost prodeje majetku a stanovení jeho prodejní ceny tak, aby se likvidátor vyhnul případnému podezření z nehospodárného zpeněžování majetku nebo poškozování či zvyhodňování věřitele.⁹⁰

Velmi rozšířenou formou zpeněžování majetku je prodej veřejnou dražbou, který je upraven zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Veřejné dražby provádějí na základě udělené koncese profesionální dražebníci, s nimiž likvidátor uzavírá smlouvu o provedení dražby. Zpravidla se jedná o dražby dobrovolné, tedy na návrh likvidátora, avšak v procesu likvidace není vyloučeno, aby se konala dražba nedobrovolná, kterou inicioval dražební věřitel, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím nebo rozhodčím nálezem, apod. (dle § 36 zákona o veřejných dražbách). Podrobnosti přípravy dražební vyhlášky, průběhu dražby i protokolu o dražbě upravuje zákon o dražbách. Pokud ve stanovené lhůtě uhradí vydražitel cenu dosaženou vydražením, nabývá vlastnické právo k draženému majetku udělením příklepu, a to jak u věcí movitých tak i nemovitých a rovněž i podniku, pokud se draží jako celek (§ 30 a § 53 zákona o veřejných dražbách). U nemovitostí pak má vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí již pouze deklaratorní povahu. Tato forma prodeje je pro likvidátora výhodná z hlediska transparentnosti, avšak v praxi je často prakticky nemožné dražbou zpeněžit veškerý majetek likvidované společnosti, zejména jeho nelukrativní části. Veřejná dražba nemovitostí je taktéž ekonomicky výhodná v tom, že poplatníkem daně z převodu nemovitostí je v tomto případě dražebník (podle § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.)

Další možnou formou prodeje je obchodní veřejná soutěž, kterou upravuje § 281 a násl. ObchZ a veřejný návrh na uzavření smlouvy podle § 276 a násl. ObchZ. V obou

⁹⁰ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 66.

případech likvidátor oslovuje neurčitý okruh potenciálních zájemců s výzvou k uzavření kupní smlouvy na konkrétní majetek likvidované společnosti. V případě veřejné soutěže stanoví likvidátor jako vyhlášovatel soutěže její podmínky a lhůtu, ve které zájemci podávají své návrhy, a posléze je povinen uzavřít smlouvu s tím zájemcem, jehož návrh vybral jako nejvhodnější. Oproti tomu u veřejného návrhu dochází k uzavření smlouvy s tím zájemcem, který jako první oznámí likvidátorovi, že veřejný návrh tak jak byl likvidátorem zveřejněn přijímá. Podrobnosti a odchylky upravuje ObchZ.

Velmi častou formou zpeněžení likvidovaného majetku je přímý prodej konkrétnímu zájemci. Likvidátor tuto formu volí zpravidla s ohledem na konkrétní situaci prodávajícího majetku a zainteresovanost zájemce o koupi (předkupní práva, dlouhodobé nájemní smlouvy, apod.) Nezřídka je však také přímý prodej důsledkem neúspěšnosti předchozích forem zpeněžení majetku. Právní předpisy nijak likvidátora v možnosti přímého prodeje neomezují, jak je tomu např. u likvidace státních podniků, kde je likvidátor povinen si vyžádat souhlas zakladatele a povolení výjimky Ministerstvem financí. Z důvodu odpovědnosti likvidátora za proces likvidace je vhodné, aby přímý prodej realizoval po dohodě s vlastníkem společnosti a aby prodejní cena byla stanovena způsobem nevyvolávajícím pochybnosti o hospodárnosti prodeje, např. znaleckým posudkem nebo na základě neúspěšného veřejného návrhu, apod.⁹¹

Vedle hmotného majetku je také individuálně u jednotlivých likvidovaných subjektů nutné zpeněžit a jinak vypořádat práva k průmyslovému vlastnictví, která likvidované společnosti náleží. Jde především o práva k vynálezům, průmyslovým a užitným vzorům, ochranným známkám, know-how apod.

Tato práva a jiné hodnoty může likvidátor zpeněžit buď spolu s hmotným majetkem, pokud s ním souvisejí a je to účelné, anebo je může zpeněžit samostatně. Forma zpeněžení je obdobná jako u hmotného majetku, tedy veřejnou dražbou, veřejnou soutěží nebo přímým prodejem. Obvykle pak bude likvidátor nabízet tato práva potenciálním zájemcům z řad obchodních partnerů nebo i konkurentů ve stejném nebo blízkém oboru podnikání, kde je nejvíce pravděpodobné, že zájemci tato práva nejlépe využijí a nabídnou tedy za ně nejvyšší cenu.⁹² Tato práva se převádějí písemnou smlouvou dle zvláštních právních předpisů, např. § 15 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, § 15 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, § 30 zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, atd.

⁹¹ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 70.

⁹² Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 76.

7.4 Vymožení pohledávek

Dále likvidátor musí vedle hmotného majetku zpeněžit i pohledávky společnosti. Na základě soupisu majetku likvidované společnosti by měl pořídit přehled pohledávkového portfolia a stanovit postup a varianty jeho zpeněžení. Pohledávkové portfolio je třeba sestavit s ohledem na likviditu pohledávek, resp. na míru pravděpodobnosti jejich vymožení. Kritériem určujícím vymahatelnost pohledávek bude zejména jejich listinný podklad, resp. způsobilost v případném soudním nebo jiném řízení prokázat, že jednotlivé pohledávky v patřičné výši včetně příslušenství vůči konkrétním dlužníkům likvidované společnosti vznikly a v řádné lhůtě nebyly splněny. Bonitu pohledávek pak zvyšuje existence zajišťovacích instrumentů (jako jsou zástavy dle § 152 a násl. ObčZ, ručení dle § 303 a násl. ObchZ, bankovní záruky dle § 313 a násl. ObchZ, uznání pohledávek dle § 323 ObchZ) apod.), a dále hospodářská situace dlužníka a jeho majetkové poměry.

Likvidátor může splatné pohledávky vymáhat sám. Tento postup je obzvláště efektivní u nejbonitnějších pohledávek, kde tak likvidátor může dosáhnout nejvyšší míry jejich zpeněžení při vynaložení nejnižších nákladů. Problém však může nastat při vymáhání pohledávek, jejichž likvidita je velmi nízká, např. v důsledku špatné ekonomické situace nebo insolvence dlužníka. Likvidátor totiž na rozdíl od správce konkurzní podstaty nemůže nedobytné pohledávky (fakticky nedobytné, nikoli právně) vyloučit z majetkové podstaty, ale musí ji nějakým způsobem vypořádat.

Dalším způsobem likvidace pohledávek je svěření jejich vymáhání specializované firmě na základě mandátní smlouvy. I tento způsob je do jisté míry výhodný, jelikož za relativně nízké náklady v podobě odměny mandátáře dojde k maximálnímu výtěžku z vymáhaných pohledávek. Zpravidla však u nelikvidních pohledávek nastává tentýž efekt, jako při vlastním vymáhání, tedy že mandatář fakticky nedobytné pohledávky nezpeněží a likvidátor riskuje nárůst nákladů na vymáhání pohledávky, popř. i problémy s financováním likvidace v důsledku chybějících prostředků za nevyvymáhanou pohledávku.

Kompromisem mezi maximálním výtěžkem a vymožením i nebonitních pohledávek je pak varianta prodeje pohledávek společnosti třetí osobě. Po reálném ocenění může likvidátor písemnou smlouvou postoupit buď celé nebo část pohledávkového portfolia třetí osobě dle § 524 a násl. ObčZ. Tato varianta je praktická zejména kvůli rychlému zpeněžení i nebonitních pohledávek. Nevýhodou však je

skutečnost, že výtěžek z takového prodeje je zpravidla nižší než reálná cena postoupených pohledávek.

V praxi tak často dochází ke kombinaci uvedených metod tak, že likvidátor většinou nejbonitnější pohledávky vymůže sám a zbytek včetně pohledávek téměř nedobytných prodá pod cenou třetí osobě.⁹³

Promlčecí doba pohledávek se vstupem společnosti do likvidace nestaví ani nepřerušuje, tudíž by měl likvidátor přistupovat k vymáhání pohledávek s odbornou péčí také s ohledem na běh těchto lhůt, aby svým postupem zbytečně nezapříčinil jejich promlčení a tedy právní nevymahatelnost.

7.5 Uspokojování závazků

Věřitelé likvidované společnosti přihlašují své pohledávky do likvidace na výzvu likvidátora v oznámení o vstupu společnosti do likvidace. Na rozdíl od konkursu nemá takovéto přihlášení pohledávek do likvidace pro promlčecí dobu žádný význam. To znamená, že promlčecí doba se jejich přihlášením nestaví ani nepřerušuje, ale běží stále dál, takže bez ohledu na likvidaci se pohledávky mohou neuplatněním v promlčení lhůtě stát nevymahatelnými. Stejně tak se nestaví ani úroky z prodlení a základ pohledávky se nadále úročí stejně jako před likvidací společnosti. Likvidátor může promlčecí dobu písemným prohlášením prodloužit (dle § 401 ObchZ) nebo písemně pohledávku uznat co do důvodu a výše, což zapříčiní, že promlčecí lhůta začne běžet znovu (§ 407 ObchZ a § 110 odst. 1 ObčZ).⁹⁴

Zákon likvidátorovi neukládá, jakým způsobem nebo v jakém pořadí má pohledávky věřitelů likvidované společnosti uspokojovat. Tento koncept vychází z předpokladu, že pokud majetek společnosti plně postačuje k uspokojení jejích závazků, není třeba předepisovat pořadí, v jakém budou pohledávky věřitelů uspokojovány⁹⁵. Výjimkou je ustanovení § 74 odst. 3 ObchZ, které likvidátorovi nařizuje přednostně uspokojit mzdové nároky zaměstnanců společnosti. Pokud by však byl likvidátor povinen podat návrh na prohlášení konkursu, nesmí přednostně uspokojovat ani tyto pohledávky. Zákon výslovně přiznává právo přednostního

⁹³ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 74-76.

⁹⁴ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 48-49.

⁹⁵ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 49.

uspokojení pouze mzdovým nárokům, z čehož vyplývá, že takové postavení nemají pohledávky na vyplacení odměn z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Jiná situace nastává tehdy, když se společnost ocitne v likvidaci po zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo z důvodu, že majetek společnosti nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, anebo z důvodu zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku (§ 68 odst. 3 písm. f) a g) ObchZ). V těchto případech je jasné, že majetek společnosti nepostačuje k úhradě všech závazků společnosti, a je tedy potřeba upravit postup likvidátora při uspokojování pohledávek jednotlivých věřitelů, jelikož podat návrh na prohlášení konkursu z důvodu předlužení, jak to likvidátorovi ukládá § 72 odst. 2 ObchZ, již nemá smysl, protože konkurs již buď proběhl nebo byl pro nedostatek majetku odmítnut. Tuto situaci řeší ustanovení § 75 odst. 5 ObchZ tak, že na prvním místě ukládá likvidátorovi uhradit z výtěžku prodeje majetku společnosti náklady likvidace a poté přednostně mzdové nároky zaměstnanců likvidované společnosti. Ze zbytku majetku likvidátor uspokojuje pohledávky ostatních věřitelů podle pořadí jejich splatnosti, a to od nejstarší po novější. Pokud likvidátor nemůže plně uspokojit dvě a více pohledávek stejného pořadí, tedy se stejným okamžikem splatnosti, uspokojí tyto pohledávky poměrně podle jejich výše. V těchto případech se v praxi často stává, že není možné v přiměřené době zpeněžit majetek společnosti, zpravidla z důvodu jeho nízké lukrativnosti, proto § 75 odst. 5 ObchZ umožňuje likvidátorovi, aby nezpeněžený majetek společnosti nabídl věřitelům k uspokojení jejich pohledávek, opět podle pořadí jejich splatnosti.⁹⁶

V procesu likvidace není pozice věřitelů pouze pasivní, jak je tomu v případě konkursu, ale v jejich zájmu je aktivně se podílet na tom, aby jejich pohledávka byla uspokojena. Vedle uplatnění pohledávky v promlčecí lhůtě u soudu nebo jiného příslušného orgánu, je věřitel likvidované společnosti podle § 580 a násl. ObčZ a § 358 a násl. ObchZ oprávněn jednostranně započíst své splatné, popř. nesplatné pohledávky proti pohledávkám, které má likvidovaná společnost vůči věřiteli. Podrobnosti a odchylky stanoví zákon. Věřitel může uzavřít s likvidátorem také dohodu o započtení, kterou lze dle § 581 odst. 3 ObčZ započíst i většinu jednostranně nezapočitatelných pohledávek.

Dohoda o započtení, stejně jako ostatní úkony likvidátora směřující k uspokojení pohledávek věřitelů likvidované společnosti, mohou být v průběhu likvidace napadeny

⁹⁶ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 59.

ostatními věřiteli u soudu z důvodu odporovatelnosti právního úkonu dlužníka podle ustanovení § 42a ObčZ. Pokud by likvidátor takovým úkonem zkrátil uspokojení pohledávky jiného věřitele, smí se tento za podmínek uvedených v zákoně domáhat, aby soud určil, že takové úkony likvidátora jsou vůči němu neúčinné. Podobně může v případě, že je v průběhu likvidace na společnost prohlášen konkurs, dle § 16 ZKV odporovat právním úkonům likvidátora i správce konkursní podstaty.⁹⁷

Obchodní zákoník nabízí věřitelům likvidované společnosti další způsob ochrany jejich pohledávek, a to v případě prodeje podniku podle § 476 a násl. ObchZ. Pokud by se totiž prodejem podniku a tím i všech pohledávek s podnikem souvisejících a z prodeje smluvně nevyjmutých, zhoršila dobytost pohledávky některého z věřitelů, může se tento do 60-ti dnů od okamžiku, kdy se o prodeji podniku dozvěděl, nejpozději však do šesti měsíců od prodeje, domáhat podáním odporu podle § 478 odst. 1 ObchZ, aby soud určil, že je převod jeho pohledávky na osobu kupující podnik vůči němu neúčinný.

8. Závěrečná fáze likvidace

8.1 Konečná zpráva o průběhu likvidace

Likvidátor nemá ze zákona povinnost informovat orgán, který ho jmenoval, o tom, jak likvidace probíhá, o dosavadním plnění likvidačního plánu a úspěšnosti popř. překážkách realizace likvidačního procesu. S ohledem na náročnost prováděných prací a přijímaných rozhodnutí likvidátorem v průběhu likvidace je však nade vše pochybnost účelné, aby likvidátor příslušný orgán pravidelně informoval. Nezřídka bývá tato povinnost zakotvena ve smlouvě o výkonu funkce likvidátora, ale i v případě absence takového závazku je pro likvidátora výhodné, aby průběžné zprávy o postupu likvidace vlastníkovi pravidelně předkládal a napomohl tak vyhnout se případným sporům ohledně odpovědnosti za hospodárné a rychlé provedení likvidace. Průběžná zpráva o postupu likvidace by měla obsahovat zatímní výsledky realizace jednotlivých fází likvidace, postup při zpeněžování majetku a vymáhání pohledávek, míru uspokojení jednotlivých věřitelů společnosti a upozornění na překážky vzniklé v průběhu

⁹⁷ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 49-50.

likvidačního procesu. Zpráva by rovněž měla analyzovat plnění likvidačního rozpočtu a popř. aktualizovat likvidační plán s předpokládaným termínem ukončení likvidace. Součástí zprávy mohou být i návrhy na opatření, ke kterým si příslušný orgán společnosti vymínil předchozí souhlas.⁹⁸

Jakkoli je průběžné informování o postupu likvidace ponecháno na vůli likvidátora, resp. dohodě mezi likvidátorem a vlastníkem, sestavení konečné zprávy o likvidaci je již likvidátorovou povinností, kterou do obchodního zákoníku začlenila novela č. 370/2000 Sb. Podle ustanovení § 75 odst. 1 ObchZ sestavuje likvidátor bez zbytečného odkladu po provedení všech úkonů nezbytných k provedení likvidace konečnou zprávu o průběhu likvidace. Tato zpráva by měla zhodnocovat průběh celé likvidace, analyzovat její výsledky a informovat o naplnění likvidačního plánu a rozpočtu likvidace (viz. Příloha č. 6).

Zpráva by měla obsahovat chronologický přehled jednotlivých fází a úkonů, kterými společnost prošla od svého zrušení až po ukončení likvidace a zároveň by měla dokumentovat postup likvidátora při dokončování likvidace až do zániku společnosti, zejména uzavírání účetnictví, řešení daňové povinnosti, archivace dokumentů, apod.⁹⁹ Obligatorní součástí zprávy je pak dle § 75 odst. 1 ObchZ návrh na rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky a účetní závěrka ke dni zpracování tohoto návrhu. Návrh spolu s konečnou zprávou o průběhu likvidace předkládá likvidátor ke schválení společníkům nebo příslušnému orgánu.

8.2 Likvidační zůstatek a jeho rozdělení

Likvidační zůstatek je hospodářským výsledkem likvidace a jeho rozdělení mezi společníky je jedním z možných způsobů skončení likvidace. Likvidátor však nemůže podle § 75 odst. 3 ObchZ přistoupit k rozdělování likvidačního zůstatku, a to ani ve formě zálohy, dříve, než plně uspokojí nároky všech známých věřitelů, kteří včas přihlásili své pohledávky do likvidace. Pokud je pohledávka některého z věřitelů sporná nebo ještě není splatná, smí být likvidační zůstatek rozdělen teprve poté, co je věřiteli na takovou pohledávku podle § 75 odst. 4 ObchZ poskytnuta odpovídající jistota, ze které se posléze po prokázání pohledávky nebo v okamžiku její splatnosti věřitel uspokojí.

⁹⁸ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 78.

⁹⁹ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 63.

Zároveň však likvidátor nemůže společníkům poskytnout řádné plnění z důvodu podílu na likvidačním zůstatku dříve, než uplyne tříměsíční lhůta od okamžiku, kdy byl projednán návrh na rozdělení likvidačního zůstatku (§ 75 odst. 3 ObchZ).

Návrh na rozdělení likvidačního zůstatku předkládaný likvidátorem spolu s konečnou zprávou o průběhu likvidace by měl obsahovat informaci o celkové výši likvidačního zůstatku určené k rozdělení, výši hrubého likvidačního zůstatku, která připadá na každého jednotlivého společníka, výši srážkové daně z hrubého likvidačního zůstatku připadající na společníka a částku po zdanění určenou k výplatě.¹⁰⁰

Každý společník, který s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasí, se může podle § 75 odst. 2 ObchZ v tříměsíční prekluzivní lhůtě domáhat, aby soud přezkoumal výši podílu na likvidačním zůstatku, který má podle návrhu rozdělení likvidačního zůstatku obdržet. Takovéto soudní rozhodnutí je pro společnost co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním společníkům.

Ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku sestavuje likvidátor podle § 75 odst. 1 ObchZ účetní závěrku.

Všichni společníci mají při zrušení společnosti s likvidací právo na podíl na likvidačním zůstatku. Toto právo nelze společníkovi upřít, ten se ho však může po jeho vzniku vzdát. Podíl na likvidačním zůstatku se zpravidla poskytuje společníkům v peněžité formě, není však vyloučeno ani nepeněžité plnění. Způsob rozdělení likvidačního zůstatku u jednotlivých forem společnosti je upraven ve speciálních ustanoveních obchodního zákoníku u konkrétních forem obchodních společností, pokud nestanoví společenská smlouva nebo stanovy jiný způsob rozdělení. V obou případech je úkolem likvidátora pouze vyčíslit podíly na likvidačním zůstatku připadajícím na jednotlivé společníky.

Veřejná obchodní společnost

Nestanoví-li společenská smlouva jiná pravidla, rozděluje se likvidační zůstatek podle § 92 ObchZ tak, že nejprve dojde k vyplacení společníků do výše jejich splacených vkladů, zapsaných ve společenské smlouvě. Posléze se zbytek likvidačního zůstatku rozdělí mezi společníky rovným dílem. V případě, že likvidační zůstatek

¹⁰⁰ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 81.

nestačí plně na vrácení splacených vkladů, rozdělí se zůstatek mezi společníky poměrně podle výše jejich vkladů.¹⁰¹

Komanditní společnost

Podle § 104 ObchZ má každý ze společníků nárok na vrácení částky odpovídající jeho splacenému vkladu zapsanému ve společenské smlouvě. Zbytek likvidačního zůstatku, který zůstal po vrácení částky ve výši vkladů, se rozdělí mezi společníky podle stejných zásad jako zisk. Pokud k pokrytí vkladů všech společníků likvidační zůstatek nepostačuje, mají přednostní právo na vrácení vkladu komanditisté a zbytek se rozdělí mezi komplementáře zřejmě podle poměru jejich splacených vkladů. Pokud však likvidační zůstatek nepostačuje ani na vrácení vkladů komanditistů, rozdělí se mezi společníky podle stejných zásad jako zisk. Společenská smlouva může upravit způsob rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky odlišně.¹⁰²

Společnost s ručením omezeným

Pokud společenská smlouva nestanoví něco jiného, rozdělí se likvidační zůstatek mezi společníky podle § 153 ObchZ poměrně podle velikosti jejich podílů. V případě, že má společnost pouze jednoho společníka, celý zůstatek připadá jemu. Pokud má společníků více, má každý z nich nárok na podíl podle poměru jejich obchodních podílů.¹⁰³

Akciová společnost

Likvidační zůstatek se rozdělí podle § 220 ObchZ mezi akcionáře v poměru jmenovitých hodnot jejich akcií. To neplatí v případě, že společnost vydala podle § 159 odst. 1 ObchZ prioritní akcie a likvidační zůstatek nepostačuje k pokrytí jmenovité hodnoty všech akcií. Za této situace se zůstatek dělí na část připadající majitelům prioritních akcií, kteří mají přednostní právo na podíl na likvidačním zůstatku, a část připadající majitelům ostatních akcií, tak, jak je stanoveno se stanovách společnosti. Oddělené části likvidačního zůstatku se pak rozdělují mezi jednotlivé akcionáře v poměru odpovídajícímu splacené jmenovité hodnotě jejich akcií.

¹⁰¹ Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost, Praha: Aspi Publishing, 2003, s. 238.

¹⁰² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 355.

¹⁰³ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným, Praha: Aspi Publishing, 2002, s. 372.

Nárok na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku vzniká akcionáři okamžikem, kdy na výzvu likvidátora vrátí listinné akcie společnosti ke zničení. V případě zaknihovaných akcií vzniká nárok okamžikem, kdy byly akcie na příkaz likvidátora zrušeny.¹⁰⁴ Doklad o tom, že všechny akcie společnosti byly zničeny, prohlášeny za neplatné nebo zrušeny je povinnou přílohou k návrhu na výmaz akciové společnosti z obchodního rejstříku.

Právo na podíl na likvidačním zůstatku je samostatně převoditelné a vzniká akcionáři dnem, kdy byl schválen návrh rozdělení likvidačního zůstatku. Pokud však dojde k zániku společnosti bez schválení tohoto návrhu, nestane se právo na podíl na likvidačním zůstatku samostatně převoditelným, což odpovídá zásadě ochrany třetích osob.¹⁰⁵

Evropská společnost a EHZS

Jak již bylo uvedeno výše, proces likvidace, včetně rozdělení likvidačního zůstatku, se u evropské společnosti řídí příslušnými ustanoveními obchodního zákoníku týkajícími se akciové společnosti (§ 220 ObchZ) a pro likvidaci EHZS a rozdělení likvidačního zůstatku platí obdobně ustanovení týkající se veřejné obchodní společnosti (§ 92 ObchZ).

Vyplacený podíl na likvidačním zůstatku podléhá ze zákona dani z příjmů dle § 36 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a daní se po snížení o nabývací cenu podílu na obchodní společnosti, pokud je poplatníkem prokázána, zvláštní sazbou daně ve výši 15 %. Likvidovaná společnost jako plátce daně je povinna daň srazit při výplatě nebo připsání úhrady ve prospěch společníka, nejpozději však v den, kdy o závazku účtuje v souladu s účetními předpisy. Posléze je povinna sraženou daň odvést svému místně příslušnému správci daně, a to do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve němž byla povinna srážku daně provést.

Poté, co likvidátor rozdělí likvidační zůstatek mezi společníky, je podle § 75a odst. 1 ObchZ povinen sestavit seznam společníků, kterým podíl na likvidačním zůstatku vyplatil. Pro potřeby účetnictví likvidované společnosti a splnění daňové

¹⁰⁴ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti, Praha: C.H.Beck, 2001, s. 451-452.

¹⁰⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 837.

povinnosti je likvidátor povinen vést o rozdělení a vyplacení likvidačního zůstatku příslušné doklady.

8.3 Archivace dokumentů

V procesu ukončování likvidace je likvidátor povinen v souladu s platnými právními předpisy příslušným způsobem naložit s veškerou organizační a provozně-technickou dokumentací společnosti, účetními podklady, utajovanými dokumenty a jinými písemnostmi likvidované společnosti. Právní úprava archivace dokumentů, možnosti jejich skartace a úprava spisové služby je obsažena v zákoně č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhlášky. Vedle toho upravuje některé dílčí otázky archivace dokumentů a možnosti jejich skartace také ZÚ aj.¹⁰⁶

Po nástupu do funkce prověřuje likvidátor stav uložení archiválií a ostatních dokumentů likvidované společnosti, způsob, jakým je vedena spisová služba a uplynutí skartačních lhůt u jednotlivých dokumentů. V závěru likvidace by měl likvidátor roztrždit veškeré dokumenty likvidované společnosti do skupin podle způsobu, jakým s nimi bude podle příslušných právních předpisů nakládat, a předložit je spolu se skartačním návrhem příslušnému státnímu archivu k výběru archiválií ve skartačním řízení (§ 7 a násl. ZA).

Ve skartačním řízení provede místně příslušný státní oblastní archiv výběr archiválií a převezme je k trvalému uložení v archivu. Zároveň udělí souhlas se skartací těch dokumentů, u nichž již uplynula skartační lhůta stanovená zvláštním právním předpisem a umožní tak likvidátorovi tyto dokumenty vhodným způsobem skartovat – zničit. Zbývající dokumenty, které nebyly vybrány za archiválie a u kterým ještě neproběhly skartační lhůty, uloží likvidátor po dobu plynutí jejich skartačních lhůt za úplatu u soukromých spisoven, jejichž seznamy jsou k dispozici v každém státním oblastním archivu, nebo u společníka likvidované společnosti. Po uplynutí skartačních lhůt mohou být i tyto se souhlasem státního archivu skartovány.¹⁰⁷

Zvláštní postup vyžadují dokumenty obsahující utajované informace nebo obchodní, bankovní a jiné tajemství. Takové dokumenty lze předložit k výběru

¹⁰⁶ Např. zákon č. 235/2004 Sb., zákon č. 412/2005 Sb., a další.

¹⁰⁷ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 61-63.

archiválií teprve po zrušení stupně utajení podle zvláštního zákona, nebo se souhlasem osoby, které ochrana tajemství svědčí (§ 13 ZA).

Poté, co likvidátor uloží archiválie a naloží s ostatními dokumenty podle pokynů archivu, vyžádá si od místně příslušného státního oblastního archivu potvrzení o tom, že s archivem projednal zabezpečení archivu a dokumentů zanikající společnosti. Toto potvrzení likvidátor přikládá dle § 75a odst. 2 ObchZ k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, kterážto povinnost mu vznikla teprve ode dne 1.1.2005, kdy nabyl účinnosti ZA, jenž v tomto smyslu obchodní zákoník novelizoval.¹⁰⁸

8.4 Skončení likvidace

Před účinností novely obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. byl okamžik skončení likvidace sporný. Až uvedená novela upravila tuto problematiku tak, že likvidace obchodní společnosti končí podle § 75a odst. 1 ObchZ buď rozdělením likvidačního zůstatku, nebo použitím prostředků z výtěžku z prodeje majetku k uspokojení věřitelů nebo převzetím majetku věřiteli k úhradě jejich pohledávek, anebo odmítnutím věřitelů majetek k úhradě dluhů dle § 75 odst. 5 ObchZ převzít.¹⁰⁹

V prvním případě končí likvidace rozdělením kladného likvidačního zůstatku mezi společníky na základě návrhu rozdělení likvidačního zůstatku, který likvidátor předkládá ke schválení společníkům nebo příslušnému orgánu společnosti. Jelikož však v praxi často není nikdo, kdo by návrh schvaloval nebo se společníci, popř. příslušný orgán, nesejdou v příslušném počtu, resp. návrh není odsouhlasen, umožňuje § 75 odst. 1 ObchZ provést výmaz likvidované společnosti z obchodního rejstříku i při absenci schválení předmětného návrhu.

Jak bylo uvedeno výše, likvidace nemůže skončit, resp. nemůže dojít k rozdělení likvidačního zůstatku dříve, než jsou uspokojeni všichni známí věřitelé společnosti. Může však nastat situace, kdy věřitel společnosti uplatní svou pohledávku až po skončení likvidace rozdělením likvidačního zůstatku nebo dokonce až po zániku likvidované společnosti. Z tohoto důvodu obsahuje § 56 odst. 6 ObchZ ustanovení, na základě kterého ručí společníci po skončení likvidace i zániku společnosti za závazky likvidované společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však

¹⁰⁸ Adamík,P., Pilátová,J., Richter,J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 61.

¹⁰⁹ Štenglová,I., Plíva,S., Tomsa,M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 295.

v rozsahu, v jaké za závazky společnosti ručili za jejího trvání. Mezi sebou se pak společníci vyrovnají týmž způsobem jako při ručení za doby trvání společnosti.

Druhým případem skončení likvidace je situace, kdy likvidátor nakládá s majetkem společnosti dle § 75 odst. 5 ObchZ (viz. podkapitola 7.5 Uspokojování závazků). Vedle použití prostředků z výtěžku z prodeje majetku k uspokojení věřitelů a převzetí majetku věřiteli k úhradě jejich pohledávek končí likvidace také okamžikem, kdy v pořadí poslední z věřitelů odmítne nezpeněžený majetek převzít k úhradě své pohledávky. Tento majetek pak ze zákona přechází ke dni výmazu společnosti z obchodního rejstříku do vlastnictví státu.

O způsobu naložení s majetkem podle § 75 odst. 5 ObchZ je likvidátor povinen podle § 75 odst. 6 ObchZ sestavit zprávu a předložit ji ke schválení společníkům nebo příslušnému orgánu společnosti. Zpráva by měla obsahovat zejména informaci o tom, jakého výtěžku z prodeje majetku bylo dosaženo, jaký majetek nebyl zpeněžen a zda byl převzat věřiteli k úhradě dluhu či nikoli, jací věřitelé a v jaké výši byli uspokojeni a kteří věřitelé uspokojeni nebyli, popř. jaký majetek přejde na stát výmazem společnosti z obchodního rejstříku.¹¹⁰ Obdobně jako v případě návrhu rozdělení likvidačního zůstatku nebrání ani absence souhlasu s touto zprávou o naložení s majetkem výmazu likvidované společnosti z obchodního rejstříku.

Ke dni zpracování zprávy o naložení s majetkem je likvidátor dle § 75 odst. 6 ObchZ povinen sestavit účetní závěrku.

8.5 Výmaz společnosti z obchodního rejstříku a její zánik

Skončením likvidace obchodní společnost automaticky nezaniká. Její zánik spojuje § 68 odst. 1 ObchZ až s jejím výmazem z obchodního rejstříku. Tento výmaz má konstitutivní účinky, což znamená, že dokud není proveden, společnost stále existuje a její právní subjektivita nadále trvá. Výmaz společnosti z obchodního rejstříku a tedy její zánik představuje skutečný konec existence společnosti v podobě i ve formě, v jaké byla právně registrována.¹¹¹

Podle § 75a odst. 2 ObchZ podává likvidátor do 30-ti dnů od skončení likvidace návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. Ačkoli toto ustanovení svěřuje

¹¹⁰ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 59-60.

¹¹¹ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 19.

povinnost podat návrh na výmaz likvidátorovi, aktivně legitimována k podání návrhu je výhradně společnost sama.¹¹² Jelikož má společnost až do svého zániku k podání návrhu na výmaz potřebnou právní subjektivitu, není důvod, aby k tomu zákon aktivně legitimoval jinou osobu (likvidátora), jak je tomu např. u vzniku obchodních společností, kde společnost, která má zápisem do obchodního rejstříku teprve vzniknout, žádnou právní subjektivitu nemá. Zákon stanovil likvidátorovi povinnost podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku z praktických důvodů, jelikož v praxi často nastává situace, kdy statutární orgán likvidované společnosti je nefunkční nebo zcela chybí a likvidátor je poslední činnou osobou jednajícím jménem společnosti. Z uvedeného zároveň vyplývá, že rejstříkový soud nemůže zamítnout návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku podaný jejím statutárním orgánem pouze proto, že podle § 75a odst. 3 ObchZ podává takový návrh likvidátor, jelikož aktivně legitimována je likvidovaná společnost, a tudíž je rejstříkový soud povinen se i takovým návrhem zabývat a o něm rozhodnout.¹¹³

Návrh na výmaz se podává výhradně na formulářích, které jsou k tomuto účelu k dispozici u rejstříkových soudů nebo na stránkách internetového serveru Ministerstva spravedlnosti www.justice.cz. K návrhu likvidátor přikládá zejména rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, rozhodnutí o jmenování likvidátora, doklad o zveřejnění rozhodnutí o zrušení společnosti podle § 73 ObchZ, souhlas správce daně s výmazem právnické osoby z obchodního rejstříku, potvrzení územně příslušného státního oblastního archivu podle § 75a odst. 2 ObchZ, doklad o tom, že všechny akcie společnosti byly zničeny, prohlášeny za neplatné nebo zrušeny, popř. další doklady, vyžaduje-li to zvláštní právní předpis, nebo nejsou-li již založeny ve sbírce listin vedené rejstříkovým soudem.

Dle současné judikatury nelze společnost z obchodního rejstříku vymazat, pokud je účastníkem dosud neskončeného soudního řízení, a to i kdyby její likvidace skončila. V řízení by pak v důsledku zániku společnosti nebylo možné meritorně rozhodnout, ačkoli by jinak mohly být k takovému rozhodnutí všechny zákonné podmínky splněny.¹¹⁴

¹¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7.7.2003, sp.zn. 7 Cmo 283/2002, PR 10/2003 s. 528,

v: Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 60.

¹¹³ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 60-61.

¹¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.10.2004, sp.zn. 7 Cmo 424/2003, v: právní informační systém LexDATA, nakladatelství C.H. Beck.

Rejstříkový soud zkoumá na základě návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku a povinných příloh splnění povinností uvedených v § 73, § 74 a § 75 ObchZ. Nezkoumá však obsahovou správnost zahajovací účetní likvidační rozvahy ani účetní závěrky sestavené ke dni zpracování návrhu rozdělení likvidačního zůstatku nebo zprávy o naložení s majetkem. Odpovědnost za jejich správnost nese v plném rozsahu likvidátor.¹¹⁵

K řízení je věcně a místně příslušný krajský soud, který vede obchodní rejstřík a v jehož obvodu má společnost své sídlo (§ 200e odst. 1 OSŘ). Rejstříkový soud provede výmaz, resp. zápis výmazu společnosti z obchodního rejstříku ke dni uvedenému v návrhu, nejdříve však ke dni jeho provedení (§200da odst. 6 OSŘ) ,nebo jinak o návrhu rozhodne do pěti pracovních dnů ode dne podání návrhu na výmaz (§ 200db odst. 1 OSŘ). Pokud ve stanovené lhůtě zápis neprovede ani jinak o návrhu nerozhodne, považuje se výmaz za provedený ke dni následujícímu po uplynutí této lhůty (§ 200db odst. 3 OSŘ).

9. Obnovení likvidace

Novela č. 370/2000 Sb. začlenila do obchodního zákoníku nový institut, a to tzv. „obnovení likvidace“. Tímto postupem se v praxi řeší situace, kdy se po skončení likvidace, popř. výmazu společnosti z obchodního rejstříku, objeví nový majetek společnosti, se kterým nebylo v procesu likvidace naloženo.¹¹⁶

Podle § 75b odst. 1 ObchZ rozhodne soud na návrh státního orgánu, společníka, věřitele nebo dlužníka o obnovení likvidace společnosti a jmenuje likvidátora, jestliže se po skončení likvidace společnosti zjistí dosud neznámý majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací. Následně po právní moci rozhodnutí zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení likvidace společnosti, a osobu likvidátora.

Obdobně dle § 75b odst. 2 ObchZ rozhodne soud na návrh státního orgánu, společníka, věřitele nebo dlužníka o zrušení zápisu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku a obnovení likvidace a jmenuje likvidátora, jestliže se zjistí dosud neznámý majetek po výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Po právní moci rozhodnutí

¹¹⁵ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 295.

¹¹⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník: komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 296.

obdobně rejstříkový soud zapíše do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, že společnost je v likvidaci, a osobu likvidátora.

Je otázkou, ke kterému dni se likvidace obnovuje, resp. ke kterému dni se ruší zápis o výmazu a obnovuje se likvidace. Zákon to výslovně neuvádí a samotný výklad ustanovení § 75b ObchZ nabízí alespoň dvě možnosti.

Analogicky podle 70 odst. 2 ve spojení s § 68 odst. 3 písm. d) ObchZ by mělo platit, že likvidace se obnovuje ke dni uvedenému v rozhodnutí soudu o obnovení likvidace, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci. V případě této první varianty by byl zápis obnovení likvidace do obchodního rejstříku pouze deklaratorní. Druhou variantou je, že likvidace se obnovuje ke dni zápisu obnovení likvidace do obchodního rejstříku, tedy že zápis obnovení likvidace má povahu konstitutivní. Pro tuto variantu hovoří fakt, že právě až ke dni zápisu do obchodního rejstříku sestavuje podle § 75b odst. 3 ObchZ likvidátor zahajovací likvidační účetní rozvahu. Vycházíme-li z toho, že rejstříkový soud provede zápis až po právní moci rozhodnutí soudu a ne přímo ke dni právní moci tohoto rozhodnutí, nabízí se otázka, jak se vypořádat se zásadou kontinuity účetnictví společnosti podle ZÚ. Pokud by se likvidace obnovovala ke dni uvedenému v rozhodnutí soudu nebo ke dni právní moci tohoto rozhodnutí vzniklo by tak mezi okamžikem obnovení společnosti a zápisem obnovení do obchodního rejstříku účetní „vákuum“. K tomu lze dále připočíst skutečnost, že analogicky podle 74 odst. 1 ObchZ sestavuje likvidátor zahajovací účetní rozvahu ke dni vstupu společnosti do likvidace. Odpověď na tuto problematiku musí přinést až judikatura, dá se však dedukovat, že pakliže stejná novela, která začlenila do obchodního zákoníku institut obnovení likvidace vyjasnila i problematiku vstupu společnosti do likvidace, bude se na obnovení likvidace analogicky vztahovat pravděpodobně první varianta.

O obnovení likvidace může rozhodnout pouze soud. Z tohoto důvodu je pochopitelné, že rozhodnutí o obnovení likvidace nemohou podle § 75b odst. 3 ObchZ společníci nebo k tomu příslušný orgán společnosti revokovat (§ 68 odst. 8 ObchZ). Ustanovení § 75b odst. 3 ObchZ však revokaci rozhodnutí o obnovení likvidace zcela vylučuje, což znamená, že zrušit toto rozhodnutí nemůže ani soud na návrh společníků nebo orgánu společnosti.

10. Účetnictví v likvidované společnosti

Každá účetní jednotka a tedy i obchodní společnost je podle § 4 odst. 1 ZÚ povinna vést účetnictví až do dne svého zániku. Zde se promítá základní zásada kontinuity účetnictví, tedy jeho nepřetržitého vedení po celou dobu existence účetní jednotky. To znamená, že obchodní společnost je povinna vést účetnictví i poté, co byla rozhodnutím příslušného orgánu zrušena a vstoupila do likvidace, a tato povinnost jí trvá až do jejího zániku.¹¹⁷ V období likvidace je za vedení účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů a prováděcích vyhlášek, a Českého účetního standardu č. 21 – Některé postupy v účetnictví při vyrovnání, nuceném vyrovnání, konkursu a likvidaci, odpovědný likvidátor.

Dojde-li ke zrušení obchodní společnosti s likvidací, uzavře společnost ke dni svého zrušení, tedy dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace dle § 17 odst. 2 písm. c) ZÚ účetní knihy a sestaví ke stejnému dni mimořádnou účetní závěrku. Tuto závěrku sestavuje statutární orgán a pokud by tak neučinil, přechází tato povinnost dle § 74 odst. 1 ObchZ na likvidátora.

K následujícímu dni vstupu společnosti do likvidace otevírá likvidovaná společnost dle § 17 odst. 1 písm. c) ZÚ opět účetní knihy a ke stejnému dni má likvidátor podle § 74 odst. 1 ObchZ povinnost sestavit zahajovací účetní rozvahu a pořídit soupis jmění společnosti. Likvidátor sestavuje zahajovací likvidační účetní rozvahu teprve na základě mimořádné účetní závěrky ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace, tzn. že pokud na něj přešla povinnost sestavit tuto závěrku, nemůže sestavit zahajovací účetní rozvahu dříve, než tuto povinnost splní. Jde o vyjádření bilanční kontinuity zakotvené v § 19 odst. 4 ZÚ, podle které musí zůstatky účtů v zahajovací likvidační rozvaze navazovat na konečné zůstatky rozvahových účtů vykázané v mimořádné účetní závěrce.

V průběhu likvidace uzavírá obchodní společnost účetní knihy k poslednímu dni účetního období a k témuž dni sestavuje i řádnou účetní závěrku. Pro vedení účetních knih a sestavování řádných i mimořádných účetních závěrek platí v období likvidace zásadně stejná pravidla, jako by účetní jednotka v likvidaci nebyla.¹¹⁸ Účetní jednotky sestavují účetní závěrku v plném nebo zjednodušeném rozsahu, přičemž v plném rozsahu ji sestavují podle § 18 odst. 3 ZÚ povinně akciové společnosti a ty ostatní

¹¹⁷ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 72.

¹¹⁸ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 82.

obchodní společnosti, které mají povinnost ověřovat účetní závěrku auditorem. Účetní závěrka musí obsahovat rozvahu, výkaz zisku a ztráty a přílohu závěrky. Nepovinnou součástí pak je přehled o finančních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu. Auditem ověřují dle § 20 odst. 1 písm. a) ZÚ účetní závěrky všechny akciové společnosti, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za nějž se účetní závěrka ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročila jejich aktiva částku 40 mil. Kč, nebo jejich čistý obrat převýšil 80 mil. Kč, anebo jejich průměrný přepočtený stav zaměstnanců činil více než 50. Ostatní obchodní společnosti mají dle § 20 odst. 1 písm. b) ZÚ povinnost ověřit účetní závěrku jen pokud v uvedeném období splní alespoň dvě z uvedených kritérií.

Likvidátor uzavírá podle § 17 odst. 2 písm. k) ZÚ účetní knihy ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku a zároveň sestavuje dle § 75 odst. 1 ObchZ mimořádnou účetní závěrku, v níž vykáže závazek vůči státnímu rozpočtu ve výši splatné daňové povinnosti.¹¹⁹ K následujícímu dni otevře znovu účty majetku a závazků (§ 4 odst. 1 ZÚ) a zaúčtuje vypořádání daňové povinnosti a vyplacení podílů společníků na likvidačním zůstatku. V případě, že není účtováno o dodatečných výsledkových operacích, není již nutné sestavovat účetní závěrku ke dni podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.¹²⁰

Jestliže je rozhodnutí o vstupu společnosti do likvidace společníky nebo příslušným orgánem zrušeno, sestavuje podle § 68 odst. 9 ObchZ likvidovaná společnost ke dni účinnosti tohoto rozhodnutí mimořádnou účetní závěrku. Obdobně sestavuje společnost mezitímní účetní závěrku v případě, že v průběhu likvidace prohlásí soud na společnost konkurs, a to ke dni předcházejícímu prohlášení konkursu podle § 17 odst. 2 písm. e) ZÚ. Likvidátor je v tomto případě povinen neprodleně odevzdat účetní knihy a veškeré doklady správci konkursní podstaty.

Pokud po skončení likvidace nebo výmazu společnosti z obchodního rejstříku rozhodne soud o obnovení likvidace, popř. o zrušení výmazu, sestavuje likvidátor jmenovaný soudem v rozhodnutí o obnovení likvidace podle § 75b odst. 3 ObchZ zahajovací účetní rozvahu, a to ke dni, ke kterému je proveden zápis o obnovení likvidace do obchodního rejstříku.

¹¹⁹ Obdobně likvidátor uzavírá účetní knihy a sestavuje účetní závěrku ke dni zpracování zprávy o naložení s majetkem podle § 75 odst. 6 ObchZ.

¹²⁰ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 108.

Podobně jako povinnost vést účetnictví má společnost v likvidaci daňovou povinnost a povinnost podávat každoroční daňová přiznání po celou dobu likvidace, až do jejího skončení (§ 40 odst. 9 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů). Po skončení likvidace je společnost povinna nejpozději do konce následujícího měsíce podat daňové přiznání za uplynulou část zdaňovacího období.¹²¹ Pro jednotlivé daně platí v průběhu likvidace zásadně běžný režim jakoby likvidace nebyla. Některé odchylky pak upravují zvláštní právní předpisy¹²².

Po ukončení likvidace je likvidátor povinen požádat dle § 35 zákona o správě daní a poplatků místně příslušný finanční úřad o písemný souhlas správce daně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku. Správce daně prozkoumá splnění daňové povinnosti likvidovaného subjektu a o žádosti rozhodne, přičemž rozhodnutí oznamuje jak likvidované společnosti, tak příslušnému soudu, u něhož je společnost zapsána do obchodního rejstříku. Proti rozhodnutí správce daně se lze odvolat, avšak odmítne-li správce daně souhlas udělit, může likvidátor další žádost podat nejdříve po uplynutí jednoho měsíce ode dne, kdy mu bylo zamítavé rozhodnutí doručeno. Nerozhodne-li správce daně o žádosti do 3 měsíců od jejího podání, má se zato, že je souhlas udělen.

11. Likvidace a konkurs

Konkursní řízení, které upravuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, je podobně jako likvidace zákonem definovaný postup, kterým se vypořádávají majetkové a jiné poměry obchodní společnosti s cílem dosáhnout jejího zániku. Na rozdíl od likvidace se však konkursem řeší situace, kdy je společnost v úpadku (§ 1 ZKV), tzn. že má více věřitelů a není po delší dobu schopna plnit své splatné závazky (dále jen insolvence), anebo má více věřitelů a její splatné závazky jsou vyšší než její majetek (dále jen předlužení).

Ve vztahu k likvidaci obchodní společnosti, jejímž předpokladem je naopak skutečnost, že majetek společnosti zásadně postačuje k uspokojení všech závazků společnosti, je třeba vyřešit situace, kdy je během procesu likvidace na likvidovanou společnost prohlášen konkurs nebo společnost splní zákonné podmínky pro podání návrhu na prohlášení konkursu.

¹²¹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. *Akciové společnosti*, Praha: C.H.Beck, 2001, s. 453.

¹²² Např. § 26 odst. 7 písm. c) zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Podle § 72 odst. 2 ObchZ má likvidátor povinnost bez zbytečného odkladu podat návrh na prohlášení konkursu poté, co zjistí předlužení společnosti (viz. Příloha č. 7). Tato povinnost pro likvidátora vyplývá též z ustanovení § 3 odst. 2 ZKV (ve spojení s § 3 odst. 1 ZKV), kde se zároveň uvádí, že pakliže tuto povinnost nesplní, odpovídá věřitelům společnosti za způsobenou škodu, pokud neprokáže, že škodu nezavinil. Je-li likvidátorů více, odpovídají za způsobenou škodu společně a nerozdílně. Tato povinnost likvidátora není splněna, jestliže bylo řízení o návrhu na prohlášení konkursu vinou likvidátora zastaveno nebo byl návrh jeho vinou zamítnut. Namísto podání návrhu na prohlášení konkursu může likvidátor podat návrh na vyrovnání (podle § 46 a násl ZKV). Jestliže však vyrovnání nebude povoleno nebo potvrzeno, je likvidátor povinen do 15-ti dnů podat návrh na prohlášení konkursu (§ 3 odst. 4 ZKV).¹²³ K prohlášení konkursu je věcně a místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má společnost své sídlo, resp. v jehož obvodu je obecný soud likvidované společnosti.

Povinnost podat návrh na prohlášení konkursu likvidátor podle § 72 odst. 2 ObchZ nemá, zrušuje-li se obchodní společnost s likvidací z důvodů uvedených v § 68 odst. 3 písm. f) a g) ObchZ. Jak bylo uvedeno výše, byla by snaha o opětovné provedení konkursu nebo podání návrhu na prohlášení konkursu beze smyslu, jelikož konkurs již proběhl anebo bylo konkursním soudem rozhodnuto v tom smyslu, že majetek společnosti k provedení konkursu nepostačuje.

Povinnost likvidátora podat návrh na prohlášení konkursu, uložená mu § 72 odst. 2 ObchZ, se omezuje pouze na případ předlužení likvidované společnosti. Tuto povinnost tedy likvidátor nemá, je-li likvidovaná společnost v úpadku z důvodu insolvence. To má pro proces likvidace zásadní význam, protože už z povahy likvidace se dá předpokládat, že se likvidovaná společnost může v průběhu vlastní realizace likvidace v úpadku z důvodu insolvence ocitnout, jelikož společnost již nepodniká a pouze zpeněžuje majetek a plní závazky likvidované právnické osoby.

Ačkoli k tomu není likvidátor povinen, není ani vyloučeno, aby návrh na prohlášení konkursu z důvodu insolvence podal. Pokud by řádně osvědčil úpadek z důvodu insolvence likvidované společnosti, mohl by takový návrh podat jménem likvidované společnosti – úpadce podle § 4 odst. 1 ZKV.¹²⁴

Možnost prohlášení konkursu na společnost v likvidaci z důvodu insolvence byla donedávna sporná. Jednoznačný závěr přineslo až usnesení Nejvyššího soudu ČR, které

¹²³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník; komentář, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 290.

¹²⁴ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 55.

konstatovalo, že věřitel likvidované společnosti se může úspěšně domáhat prohlášení konkursu na majetek této společnosti pro úpadek z důvodů insolvence bez ohledu na to, že je likvidovaná obchodní společnost ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 ZKV povinna podat návrh na prohlášení konkursu na svůj majetek pouze v případě, je-li předlužena.¹²⁵

Podle názoru Nejvyššího soudu ČR vyplývá omezení povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu u likvidované společnosti z charakteru likvidace. Likvidátor je oprávněn činit jménem společnosti jen úkony směřující k provedení likvidace, a i když se společnost ocitne v průběhu likvidace v insolvenci, nemůže to zásadním způsobem ohrozit zájmy věřitelů, protože likvidovaná společnost má stále dostatek majetku, ze kterého mohou být tito věřitelé uspokojeni, a zároveň již společnost nemůže činit kroky, kterými by postavení věřitelů zhoršovala. Z uvedeného, stejně jako ze zákonných ustanovení však nelze dovodit, že by pouhá okolnost vstupu společnosti do likvidace znemožňovala jejím věřitelům uspět s návrhem na prohlášení konkursu pro úpadek z důvodu insolvence.

Sporná situace může nastat v okamžiku, kdy se společnost stane insolventní pouze tím, že vstoupila do likvidace a likvidátor řádně a bez zbytečného odkladu sestavuje zahajovací účetní rozvahu a nemůže tedy kromě nutných provozních vydání provádět žádné jiné platby. V takové případě se stěží dá mluvit o tom, že společnost je insolventní po delší dobu, jak to jako znak úpadku stanovuje ZKV, a obrana likvidované společnosti v řízení o návrhu na prohlášení konkursu by takto mohla být úspěšná. Pokud však byla společnost insolventní ještě před vstupem do likvidace, tento argument již zřejmě neobstojí.¹²⁶

Z uvedeného vyplývá, že vstup obchodní společnosti do likvidace omezuje její povinnost podat návrh na prohlášení konkursu pouze na případ předlužení, nebrání to však jejím věřitelům, popř. ani samotné likvidované společnosti, domoci se prohlášení konkursu na likvidovanou společnost z důvodu insolvence.

V případě, že je na společnost v likvidaci prohlášen konkurs, likvidace se dle § 13a ZKV přerušuje. Likvidátor po dobu konkursního řízení vykonává svou působnost pouze v rozsahu, v jakém nepřešla na správce konkursní podstaty. Obdobně vykonává statutární orgán společnosti v likvidaci, na níž byl prohlášen konkurs, působnost

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.6.2004 sp.zn. 39 Odo 306/2002, Soudní judikatura č. 6/2004, v: Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 55.

¹²⁶ Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 55-57.

v rozsahu, v němž nepřesla na likvidátora nebo na správce konkursní podstaty. Jak likvidátor, tak statutární orgán, jsou povinni k součinnosti se správcem konkursní podstaty. Za činnost v rozsahu zbytkové působnosti náleží likvidátorovi náhrada nutných výdajů a přiměřená odměna (viz. podkapitola 5.4 Odměna likvidátora).

Pokud je návrh na prohlášení konkursu zamítnut pro nedostatek majetku, likvidace dále pokračuje. Obdobně bude likvidace pokračovat v případě, že konkursní řízení bude zrušeno splněním rozvrhového usnesení a po skončení konkursu se objeví další majetek nebo bude konkurs zrušen pro nedostatek majetku, přičemž ačkoli tento majetek nepostačoval k provedení konkursu musí být řádně vypořádán. Likvidátor v těchto případech pokračuje v likvidaci a po jejím skončení zabezpečí výmaz společnosti z obchodního rejstříku.¹²⁷

S účinností od 1.1.2008 byl zrušen zákon č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, a nahradil ho ke stejnému datu tzv. insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů. Konkursní a vyrovnávací řízení IZ nahradil jednotným řízením insolvenčním, ve kterém se nově řeší úpadek dlužníka. Vedle konkursu zavádí IZ další způsoby řešení úpadku, tj. reorganizaci a tzv. oddlužení, kterým se však podle § 389 odst. 1 IZ řeší úpadek pouze u nepodnikatelských subjektů, což znamená, že jím nelze řešit úpadek obchodních společností. IZ obsahuje zvláštní způsoby řešení úpadku finančních institucí a zavádí i tzv. Insolvenční rejstřík, který bude jako informační systém veřejné správy obsahovat informace o insolvenčních řízeních a plnit některé další funkce, např. doručování písemností dle § 71 a násl. IZ.¹²⁸

V souvislosti s likvidací obchodní společnosti, však IZ nepřináší žádné zásadní změny. Zmíněné řešení úpadku reorganizací dlužníka není totiž podle § 316 odst. 3 IZ v případě obchodní společnosti v likvidaci přípustné. Podobně nemůže společnost v likvidaci využít některé další instituty nového insolvenčního řízení, např. nemůže podat dle § 115 návrh na moratorium. Likvidátor má od účinnosti IZ stále povinnost podat insolvenční návrh dle § 72 odst. 2 ObchZ pouze v případě předlužení likvidované společnosti a v insolvenčním řízení je pak procesním subjektem. Jinak se dosavadní práva a povinnosti likvidátora a jeho postavení vůči insolvenčnímu správci zásadním

¹²⁷ Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (přůvodce zánikem společnosti). Praha: Eurounion, 2003, s. 40.

¹²⁸ Pelikán, V. Likvidace podniku, Praha: Grada Publishing, 2007, s. 25.

způsobem nemění.¹²⁹ Jediným způsobem řešení úpadku společnosti v likvidaci i nadále zůstává konkurs (pokud nejde o finanční instituci). Prohlášením konkursu se likvidace společnosti dle § 245 odst. 2 IZ přerušuje.

¹²⁹ Drobnou změnou je např. způsob stanovení odměny likvidátora, kterou nově na návrh insolvenčního správce stanovuje dle § 70 odst. 3 IZ insolvenční soud v souladu se zvláštním právním předpisem.

IV. Závěr

Likvidace představuje soubor činností, kterými jsou mimosoudně vyrovnány majetkové a jiné vztahy zanikající právnické osoby, resp. obchodní společnosti. Je to nutný proces, kterým společnost ukončuje svou existenci, aniž by měla právního nástupce nebo byl její majetek vypořádán jiným způsobem - konkursem. K likvidaci dochází na základě rozhodnutí o zrušení společnosti, které může být dobrovolné (rozhodují společníci nebo orgán společnosti) nebo nucené (rozhoduje soud). V obou případech je však možné likvidaci provést zásadně pouze v případě, že společnost není předlužena, tedy že její majetek postačuje k úhradě všech jejích závazků.

Do likvidace vstupuje společnost ke dni, k němuž je zrušena. Zápis likvidace společnosti stejně jako zápis jmenovaného likvidátora do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní účinky. Okamžikem vstupu společnosti do likvidace se suspenduje jednatelské oprávnění statutárního orgánu ve prospěch likvidátora, který jedná jménem společnosti, avšak pouze s cílem provést likvidaci, za jejíž průběh je právně odpovědný.

Likvidátor sehrává v procesu likvidace klíčovou roli. Má postavení orgánu společnosti, ale není jejím statutárním orgánem. Při výkonu své funkce je nezávislý a navenek je jeho pravomoc neomezená. Vnitřně však lze jeho postavení a vztah k ostatním orgánům společnosti, zejména k tomu, který ho do funkce jmenoval, upravit, např. společenskou smlouvou, stanovami nebo mandátní smlouvou o výkonu funkce a odměně likvidátora. Do funkce jmenuje likvidátora ten, kdo rozhodl o likvidaci.

Likvidátor vykonává svou funkci zásadně dobrovolně a se svým jmenováním vyjadřuje souhlas. Výjimkou je situace, kdy soud jmenuje i proti jejich vůli likvidátorem některého ze společníků likvidované společnosti, statutární orgán nebo jeho člena. Jde jistým způsobem o sankci za to, že se tyto osoby podílely na stavu společnosti, za kterého musela být rozhodnutím soudu zrušena s likvidací, proto také nemohou tyto osoby z funkce likvidátora odstoupit a nemají za výkon funkce nárok na odměnu. V případě, že nelze likvidátorem jmenovat ani některou z těchto osob, jmenuje soud likvidátorem osobu zapsanou v seznamu správců konkursní podstaty.

Funkce likvidátora končí pravomocným rozhodnutím soudu o výmazu likvidovaného subjektu z obchodního rejstříku. V průběhu likvidace pak může jeho funkce skončit např. smrtí likvidátora, neschopností funkci vykonávat, odstoupením nebo vzdáním se funkce, nebo může být odvolán. Odvolat může likvidátora ten, kdo ho

do funkce jmenoval, a vždy ho může odvolat soud na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem.

Na rozdíl od požadavků na správce konkursní podstaty či požadavků na likvidátora v zahraničí nejsou u nás zákonem přímo určeny podmínky pro výkon funkce likvidátora. Je zřejmé, že by měl mít plnou způsobilost k právním úkonům a mnoho názorů se rovněž přiklání k tomu, aby splňoval tytéž požadavky, které jsou kladeny na osoby zastávající funkce ve statutárních orgánech.

Po vstupu do likvidace, převezme likvidátor společnost a sestaví zahajovací likvidační účetní rozvahu. Po dobu likvidace je likvidátor povinen vést účetnictví společnosti dle příslušných právních předpisů a plnit daňové povinnosti společnosti až do jejího zániku. Vstup do likvidace se oznamuje všem známým věřitelům s výzvou, aby přihlásili své pohledávky za likvidovanou společností do likvidace. Zároveň se oznámení uveřejňuje dvakrát po sobě s dvoutýdenním odstupem v Obchodním věstníku.

V průběhu likvidace je nutné zpeněžit majetek společnosti a z výtěžku vypořádat její závazky. Pro zajištění úspěchu a maximální efektivity likvidace, sestavuje likvidátor plán likvidace a na něj navazující likvidační rozpočet, kterým bude likvidaci financovat, což mu umožní rozvrhnout postup likvidace a jednotlivé její fáze tak, aby její průběh byl co nejrychlejší a nejehospodárnější. Zpravidla také kolem sebe sestavuje likvidační tým, s jehož pomocí bude vlastní likvidaci realizovat.

Likvidátor v první řadě provádí úkony, směřující k ukončení dosavadní činnosti společnosti, jelikož od vstupu do likvidace již společnost nemůže dále podnikat ani jinak pokračovat ve svém dosavadním poslání. Likvidátor tedy využívá všech zákonných i smluvních prostředků, aby ukončil závazkové právní vztahy s obchodními partnery, bankovními ústavy a jinými finančními institucemi i všechny ostatní vztahy, do nichž společnost za dobu svého působení vstoupila. Dále pak řeší pracovněprávní vztahy likvidované společnosti, s cílem zredukovat stav zaměstnanců na nulu a vypořádat všechny sociálně-právní otázky s tím spojené.

Jedním ze stěžejních úkolů likvidátora je zpeněžení majetku likvidované společnosti. Správný výběr formy a způsobu prodeje majetku je velmi důležitý pro dosažení optimálního výtěžku při relativně nízkých nákladech. V praxi pak často převažuje kritérium rychlosti provedení likvidace nad snahou o dosažení maximálního výtěžku, jelikož právě rychlým zpeněžením majetku lze zpravidla dosáhnout optimálního hospodářského výsledku likvidace.

Likvidátor je povinen vypořádat veškeré známe závazky společnosti, a to jak vůči státu a dalším veřejným institucím, tak vůči zaměstnancům, obchodním partnerům a jiným osobám. Na rozdíl od konkursu se právní postavení věřitelů společnosti jejím vstupem do likvidace nijak nemění a je tudíž na nich, aby své pohledávky do likvidace jednak řádně přihlásili a také se postarali o jejich vymožení, tzn. je řádně v promlčecí lhůtě uplatnili. Likvidátor uspokojuje přednostně pouze mzdové nároky zaměstnanců, ostatní pohledávky uspokojuje podle pořadí, které sám určí. Zákon uspokojení pohledávek nijak neupravuje, jelikož majetek společnosti v likvidaci zásadně postačuje k uspokojení všech věřitelů. Výjimkou je případ, kdy se společnost zrušuje s likvidací ze zákona po zrušení konkursu splněním rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku, nebo je návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku zamítnut. Tehdy likvidátor uspokojuje pohledávky věřitelů podle pořadí jejich splatnosti, popř. pokud se mu nepodaří zpeněžit veškerý majetek společnosti, nabídne ho ve stejném pořadí věřitelům k uspokojení jejich pohledávek.

Likvidace končí rozdělením likvidačního zůstatku, nebo použitím prostředků z výtěžku prodeje majetku k uspokojení věřitelů, nebo převzetím majetku věřiteli k úhradě jejich pohledávek, anebo odmítnutím věřitelů převzít majetek k úhradě jejich pohledávek jak bylo uvedeno výše. Likvidační zůstatek nemůže být rozdělen dříve, než jsou uspokojeny veškeré známé závazky společnosti nebo je na sporné či nesplacené z nich složena odpovídající jistota. Likvidátor je povinen po provedení všech úkonů nezbytných k provedení likvidace zpracovat konečnou zprávu o průběhu likvidace s návrhem rozdělení likvidačního zůstatku a předložit ji ke schválení společníkům nebo příslušnému orgánu společnosti. Před zánikem společnosti projedná likvidátor uložení dokumentů společnosti s příslušným státním archivem a opatří souhlas správce daně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku.

Obchodní společnost zaniká teprve výmazem z obchodního rejstříku. Ačkoli je k podání návrhu na výmaz věcně legitimována sama společnost, z praktických důvodů podává návrh likvidátor, a to do 30-ti dnů od skončení likvidace, tedy obvykle od rozdělení likvidačního zůstatku. Ten však nemůže být rozdělen dříve než uplyne tříměsíční ochranná lhůta, ve které mohou společníci namítat nesprávnost návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku.

V případě, že se zjistí dosud neznámý majetek nebo se objeví potřeba jiných nezbytných opatření souvisejících s likvidací, je možné likvidaci obnovit. O obnovení

likvidace může rozhodnout pouze soud, který zároveň jmenuje likvidátora. Rozhodnutí o obnovení likvidace již nelze zrušit, jak je tomu v případě „běžné“ likvidace.

Zákon neopomněl ani na situaci, kdy dojde v průběhu likvidace k předlužení likvidované společnosti. V takovém případě má likvidátor povinnost podat návrh na prohlášení konkurzu a jeho prohlášením se likvidace přerušuje. Oprávnění jednat za společnost přechází na správce konkursní podstaty a likvidátor po dobu konkursu vykonává pouze zbytkovou působnost, do které spadá především součinnost se správcem. Povinnost podat návrh na prohlášení konkurzu společnost nemá v případě úpadku z důvodu insolvence, není však vyloučeno, aby se z tohoto důvodu domáhal prohlášení konkursu kterýkoli její věřitel nebo i likvidátor sám.

Likvidace není na rozdíl od konkursního řízení tolik formalizovaným procesem a nezasahuje s takovou razancí do právního postavení, práv a povinností likvidovaného subjektu, jeho orgánů i třetích osob. Současná právní úprava obsažená v obchodním zákoníku a zvláštních právních předpisech upravuje likvidaci sice pouze rámcově, ale dle mého názoru efektivně.

Novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. totiž z pozitivní úpravy likvidace odstranila řadu sporných otázek a vyjasnila několik velice diskutovaných problémů, čímž uklidnila teoretické polemiky o obsahu a vlastnostech některých právních institutů likvidace (např. okamžiku vstupu společnosti do likvidace nebo okamžiku skončení likvidace, apod.). Navíc do procesu likvidace začlenila některé nové instituty, které předchozí úprava neznala (např. revokace rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, obnovení likvidace, apod.), a odstranila některé mezery v zákoně (např. umožnila, aby soud jmenoval likvidátorem společníka, statutární orgán nebo jeho člena, popř. osobu ze seznamu správců konkursní podstaty, pokud není nikdo, kdo by vykonával funkci likvidátora dobrovolně, nebo umožnila přiznat právo na vyplacení odměny, či stanovila způsob určení odměny likvidátora jmenovaného soudem, atd.).

K vyjasnění některých problematik při provádění likvidace napomohla i konstantní judikatura českých soudů, na kterou je v této práci v několika případech odkázáno.

Kromě uvedeného, mě na názor o efektivnosti současné právní úpravy likvidace přivedla skutečnost, že tato problematika je po zmiňované novele v odborné literatuře komplexně velmi skromně zpracována. Současná odborná literatura, z jejíž převážné

části jsem čerpal, se zabývá především praktickou stránkou likvidace a po právní stránce rozpracovává pouze některé její dílčí otázky, což mě vede k domněnce, že jako celek je proces likvidace v současné době po právní stránce prakticky nesporný.

Na druhou stranu, jak jsem uvedl výše, je úprava likvidace pouze rámcová a její praktická realizace s sebou přináší řadu otázek, které pozitivní právo neupravuje vůbec a nebo pouze okrajově. Nezbyvá pak, než nahrazovat chybějící právní úpravu ustálenými postupy profesionálů tohoto oboru, které se v průběhu doby v praxi osvědčily, popř. vzít si na pomoc zvyklosti, které se té či oné problematice dotýkají.

Je otázkou, jaké změny přinese budoucí vývoj právní úpravy likvidace. Koncepce nově připravovaného občanského zákoníku do sebe absorbovala právní úpravu likvidace obchodních společností s tím, že bude pravděpodobně obecně upravovat likvidaci právnických osob a nově připravovanému obchodnímu zákoníku přenechá k úpravě jen některé odchylky, typické pouze pro obchodní společnosti, resp. jejich jednotlivé právní formy. Konečná podoba obou připravovaných kodexů však bude známa pravděpodobně až za několik let, přičemž do té doby se jejich koncepce může změnit, a proto je předčasné spekulovat, zda se ohledně likvidace v českých podmínkách dočkáme nějakých změn a jak zásadní tyto změny budou.

VI. Seznam použité literatury

- ADAMÍK,P., PILÁTOVÁ,J., RICHTER,J. *Likvidace obchodních společností*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2005. 141s. ISBN 80-7263-271-X.
- DĚDIČ,J., ČECH,P. *Evropská (akciová) společnost*. 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2006. 632s. ISBN 80-7273-133-5.
- DĚDIČ,J., KRÍŽ,R., ŠTENGLOVÁ,I. *Akciové společnosti*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. 692s. ISBN 80-7179-494-5.
- DVOŘÁK,T. *Evropské hospodářské zájmové sdružení*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. 264s. ISBN 80-7357-206-0.
- DVOŘÁK,T. *Komanditní společnost*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 328s. ISBN 80-7357-027-0.
- DVOŘÁK,T. *Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o.* 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. 508s. ISBN 80-86395-37-5.
- DVOŘÁK,T. *Veřejná obchodní společnost*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2003. 344s. ISBN 80-86395-61-8.
- ELIÁŠ,K., BARTOŠÍKOVÁ,M., POKORNÁ,J. *Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 618s. ISBN 80-7179-800-2.
- KRATOCHVÍLOVÁ,H. *Likvidace v kostce aneb Odlišná úprava likvidací podnikatelských a nepodnikatelských subjektů*. 1.vyd. Olomouc: ANAG, 2000. 127s. ISBN 80-7263-037-7.
- KRATOCHVÍLOVÁ,H. *Zrušení firem: likvidace a úpadek se vzory podání*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. 192s. ISBN 80-7179-675-1.
- PELIKÁN,V. *Likvidace podniku*. 6. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 108s. ISBN 978-80-247-2243-6.
- PEŠTUKA,F. *Zrušení a zánik společnosti (přůvodce zánikem společnosti)*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2003. 227s. ISBN 80-7317-018-3.
- ŠTENGLOVÁ,I., PLÍVA,S., TOMSA,M. *Obchodní zákoník: komentář*. 11. vyd. Praha: C.H.Beck, 2006. 1536s. ISBN 80-7179-487-2.

VII. Seznam příloh

- Příloha č. 1: Návrh na zrušení společnosti s likvidací
- Příloha č. 2: Smlouva o výkonu funkce a odměně likvidátora
- Příloha č. 3: Oznámení o likvidaci společnosti
- Příloha č. 4: Oznámení o vstupu do likvidace v Obchodním věstníku
- Příloha č. 5: Přihláška pohledávky do likvidace
- Příloha č. 6: Konečná zpráva o průběhu likvidace – osnova
- Příloha č. 7: Návrh na prohlášení konkursu podaný likvidátorem¹³⁰

¹³⁰ Příloha č. 1 z: www.vzory.cz.

Přílohy č. 2, 3, 4, 5, 6 z: Pelikán, V. Likvidace podniku. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 90-107;

Přílohy č. 2, 5 z: Adamík, P., Pilátová, J., Richter, J. Likvidace obchodních společností, Olomouc: ANAG, 2005, s. 126, 132-135.

Přílohy č. 5, 6 z: Peštuka, F. Zrušení a zánik společnosti (průvodce zánikem společnosti), Praha: Eurounion, 2003, s. 137-139.

Návrh na zrušení společnosti s likvidací

Městský soud v Praze
Spálená 2
110 00 Praha 1

V Praze dne 20.11.2007

Navrhovatel: Josef Karel
bytem Přímá 22, Praha 1, PSČ 110 00
r.č. 651227/8787

Další účastník: XYZ, s.r.o.
se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00
IČO 44752654
společnost zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C,
vložka 26971

Návrh na zrušení společnosti XYZ, s.r.o.

D v o j m o

Přílohy: dle textu

I.

Společenskou smlouvou ze dne 3.7.2005 založili společníci Josef Karel, bytem Přímá 22, Praha 1, PSČ 110 00, r.č. 651227/8787, Alois František, bytem Do kopce 79, Praha 4, PSČ 140 00, r.č. 581117/9681 a Jiří Robert, bytem Na stráni 12, Praha 8, PSČ 180 00, r.č. 750606/6633, společnost XYZ, s.r.o. (dále jen „Společnost“).

Městský soud v Praze usnesením ze dne 8.8.2005 č.j. F-323256/2005 rozhodl o povolení zápisu Společnosti do obchodního rejstříku.

Předmět podnikání Společnosti je revize, prohlídky a zkoušky určených technických zařízení v provozu, která je vykonávána prostřednictvím odpovědného zástupce, pana Martina Lukáše, bytem Pod Skalkou 36, Praha 6, PSČ 160 00, r.č. 710819/4412.

Důkazy:

- Společenská smlouva ze dne 3.7.2005
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 8.8.2005 č.j. F-323256/2005
- Výpis z obchodního rejstříku
- Živnostenský list

II.

Dne 14.4.2007 odpovědný zástupce, pan Martin Lukáš, oznámil Společnosti, že nebude od 1.5.2007 nadále vykonávat funkci odpovědného zástupce. Do dne podání

tohoto návrhu nebyl Společností ustanoven nový odpovědného zástupce, jehož prostřednictvím by bylo možné vykonávat předmět podnikání. Vzhledem k výše uvedenému Společnost pozbyla ve smyslu ustanovení § 68 odst. 6 písm. b) obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, oprávnění k podnikatelské činnosti a v přiměřené době není pravděpodobné, že by podnikatelské oprávnění znovu získala.

Dle ustanovení § 68 odst. 6 obchodního zákoníku může soud rozhodnout o zrušení společnosti s likvidací na návrh osoby, která osvědčí právní zájem. Vzhledem k tomu, že navrhovatel je společníkem Společnosti, má právní zájem na jejím zrušení, jelikož Společnost již dále nepodniká.

Navrhovatel soudu navrhuje ustanovit likvidátorem Společnosti pana Ing. Jakuba Bohouše, bytem Lesní 77, Praha 3, PSČ 130 00, r.č. 450515/5505.

Důkazy:

- Oznámení Martina Lukáše ze dne 14.4.2007
- Souhlas Ing. Jakuba Bohouše se jmenováním likvidátorem ze dne 12.11.2007

III.

S ohledem na shora uvedené navrhovatel navrhuje, aby Městský soud v Praze vydal toto

u s n e s e n í :

„I. XYZ, s.r.o., se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00, IČO 44752654, společnost zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 26971, se zrušuje s likvidací.

II. Likvidátorem společnosti se jmenuje Jakub Bohouš, bytem Lesní 77, Praha 3, PSČ 130 00.

III. XYZ, s.r.o. je povinna nahradit Navrhovateli náklady řízení do tří dnů od právní moci usnesení.“

Josef Karel

Smlouva o výkonu funkce a odměně likvidátora

Mandátní smlouva

uzavřená podle § 566 a násl. obchodního zákoníku

mezi:

1. XYZ, s. r. o.,
se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00, IČO 44752654
zastoupená jednatelem Jiřím Robertem
(dále jen mandant)

a

2. Ing. Jakubem Bohoušem, likvidátorem společnosti XYZ, s. r. o.,
bytem Lesní 77, Praha 3, PSČ 130 00, r.č. 450515/5505
(dále jen mandatář, resp. likvidátor)

I.

Na základě rozhodnutí mimořádné valné hromady XYZ, s. r. o., ze dne 9.9.2007, byla společnost zrušena a vstoupí dnem 1.11.2007 do likvidace.

II.

Mandatář je touto smlouvou pověřen výkonem funkce likvidátora společnosti XYZ, s. r. o. „v likvidaci“. Předmětem této smlouvy je stanovení základních povinností, které z funkce likvidátora pro provádění likvidace vyplývají, a stanovení podmínek odměňování likvidátora.

III.

Ke dni vstupu XYZ, s. r. o. do likvidace, předá mandant společnost likvidátorovi. O předání bude sepsán předávací protokol, jehož správnost potvrdí obě strany podpisem.

IV.

Likvidátor bude mandanta čtvrtletně informovat o průběhu likvidace formou písemné zprávy.

V.

Před ukončením likvidace předloží likvidátor mandantovi ke schválení účetní závěrku, závěrečnou zprávu o průběhu likvidace a návrh na rozdělení likvidačního zůstatku.

VI.

Veškeré finanční náklady na činnosti související s likvidací, které jsou nezbytné ke splnění předmětu smlouvy (např. znalečné, archivace písemností, účetní a právní služba, účetní audit, cestovné), a odměna likvidátora, budou hrazeny z prostředků likvidované společnosti nebo přímo zajištěny mandantem.

Za činnost likvidátora, která je předmětem této smlouvy, se likvidátorovi stanoví odměna v dohodnuté výši, a to 35.000,- Kč. Hrazena bude měsíčně na základě faktury vystavené likvidátorem.

Na provedení likvidace a úhradu nákladů s tím souvisejících bude mandantem poskytnuta zúčtovatelná záloha ve výši 50.000,- Kč splatná při podání návrhu na změnu v zápisu v obchodním rejstříku.

Mandant se zavazuje uhradit náklady likvidace a smluvní odměnu likvidátora v případě, že v likvidované společnosti vznikne bez prokazatelného zavinění likvidátora nedostatek finančních prostředků.

VIII.

Tato smlouva je vyhotovena ve dvou stejnopisech, z nichž každá ze smluvních stran obdrží jedno vyhotovení.

Změny a dodatky k této smlouvě jsou možné jen písemnou dohodou obou smluvních stran.

Smlouva nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu smluvních stran a pozbývá účinnosti výmazem XYZ, s.r.o. "v likvidaci" z obchodního rejstříku.

Likvidátor může smlouvu vypovědět s účinností ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla výpověď doručena mandantovi, nevyplývá-li z výpovědi doba pozdější. Mandant může smlouvu vypovědět s okamžitou platností.

V Praze dne 28.10.2007

.....
mandatář

.....
mandant

Oznámení o likvidaci společnosti

XYZ, s. r. o. „v likvidaci“
Hlavní 15
110 00 Praha 1
IČO 44752654

ABC, a.s.
Příčná 53
602 00 Brno

V Praze 10.11.2007

Věc: Oznámení o vstupu do likvidace, výzva k přihlášení pohledávek

Vážení,

oznamuji vám, že na základě rozhodnutí mimořádné valné hromady ze dne 9.9.2007, byla společnost XYZ, s.r.o. „v likvidaci“ zrušena a vstoupila dnem 1.11.2007 do likvidace.

Likvidátorem společnosti byl jmenován Ing. Jakub Bohouš.

Ve smyslu ustanovení § 73 obchodního zákoníku vás vyzývám, abyste své splatné pohledávky za likvidovanou společností uplatnili nejpozději do tří měsíců od obdržení tohoto oznámení na adrese společnosti. Svoji pohledávku podložte doklady, na jejichž základě pohledávku uplatňujete (smlouva, objednávka, převzetí plnění, neuhrazený daňový doklad).

Po přihlášení všech věřitelů bude sestavena ekonomická bilance likvidace, na jejímž základě bude možno stanovit postup úhrady závazků. Připomínám, že režim likvidace předpokládá úplnou úhradu všech závazků společnosti. O skutečné situaci vás budu informovat.

S pozdravem

.....
likvidátor

Oznámení o vstupu do likvidace v Obchodním věstníku

XYZ, s. r. o. „v likvidaci“

Hlavní 15

110 00 Praha 1

IČO 44752654

ECONOMIA, a.s.

Obchodní věstník

Dobrovského 25

170 55 Praha 7

V Praze 10.11.2007

Věc: Objednávka inzerce

Objednávám u vás zveřejnění inzerátu dvakrát po sobě se 14denním odstupem v Obchodním věstníku, řádková inzerce v rubrice „likvidace“, tohoto znění:

„Společnost XYZ, s.r.o. „v likvidaci“, se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00, IČO 44752654, oznamuje, že vstoupila dnem 1.11.2007 do likvidace.

Věřitelé likvidované společnosti se vyzývají, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě 3 měsíců ode dne zveřejnění tohoto oznámení na adrese jmenovaného likvidátora.

Ing. Jakub Bohouš – likvidátor, firma XYZ, s.r.o. „v likvidaci“
adresa likvidátora Na louce 99, 150 00 Praha 5.“

.....
likvidátor

Příloha: Notářský zápis o vstupu do likvidace

Příhláška pohledávky do likvidace

ABC, a.s.
Příčná 53
602 00 Brno
IČO 88945632

Ing. Jakub Bohouš
likvidátor
XYZ, s. r.o. „v likvidaci“
Hlavní 15
110 00 Praha 1

Věc: Příhláška pohledávky do likvidace

Vážený pane Ing. Bohouši,

dne 15.11.2007 jsme obdrželi Vaše oznámení o vstupu společnosti XYZ, s.r.o. do likvidace s výzvou k přihlášení pohledávek.

Podle ustanovení § 73 obchodního zákoníku, v platném znění, přihlašujeme do likvidace následující pohledávky:

1. neuhrazená faktura č. 654/2007 vystavená dne 28.8.2007 za zboží,
fakturovaná částka: 10.000,- Kč
splatnost: 30.9.2007
2. neuhrazená faktura č. 655/2007 vystavená dne 29.8.2007 za služby,
fakturovaná částka: 7.000,- Kč
splatnost: 5.10.2007

Celkem: 17.000,- Kč + příslušenství podle smluv.

Žádáme o písemné potvrzení o tom, že pohledávky v plné výši uznáváte, a sdělení, kdy budou plně uhrazeny. Pohledávky, prosím, uhrad'te co nejdříve na účet naší společnosti č. 1122334455/0100 vedený u Komerční banky, a.s.

S pozdravem

.....
předseda představenstva

Přílohy: kopie smluv, kopie faktur, kopie dodacích listů

Konečná zpráva o průběhu likvidace obchodní společnosti – osnova

Konečná zpráva o průběhu likvidace společnosti XYZ, s. r.o. „v likvidaci“, Hlavní 15, 110 00 Praha 1, IČO 44752654

1. Úvod – stručné zhodnocení průběhu a výsledků likvidace, hodnocení práce likvidačního týmu.
2. Komentář k účetní závěrce sestavené ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace a účetní závěrce sestavené ke dni ukončení likvidace, výsledky likvidace hmotného majetku, pohledávek a jiného majetku likvidované společnosti, vypořádání závazků.
3. Datum ukončení likvidace, získání souhlasu správce daně s výmazem z obchodního rejstříku, popř. opatření vyplývající z posudku auditora.
4. Uložení dokumentů do archivu, popř. do soukromé spisovny nebo u společníka, získání potvrzení o naložení s dokumentací společnosti.
5. Řešení trvajících sociálních nároků (úrazy, nemocenské dávky, apod.)
6. Žádost o vydání souhlasu společníků nebo příslušného orgánu s konečnou zprávou, s účetní závěrkou, návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku a s podáním návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

V Praze dne

Ing. Jakub Bohouš
likvidátor

Přílohy:

- účetní závěrka ke dni skončení likvidace
- popř. zpráva auditora
- souhlas správce daně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku
- doklady k trvajícím sociálním nárokům
- dohoda o uložení spisového materiálu
- návrh na rozdělení likvidačního zůstatku

Návrh na prohlášení konkursu podaný likvidátorem

Městský soud v Praze
Spálená 2
110 00 Praha 1

V Praze dne 15.11.2007

Navrhovatel: XYZ, s.r.o. „v likvidaci“
se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00, IČO 44752654
zastoupená likvidátorem Ing. Jakubem Bohoušem

Návrh na zrušení společnosti XYZ, s.r.o. „v likvidaci“

J e d n o u

Přílohy: dle textu

I.

V obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 26971, je zapsána společnost s rušením omezeným XYZ, s.r.o. „v likvidaci“, se sídlem v Praze 1.

Na základě rozhodnutí mimořádné valné hromady ze dne 9.9.2007, byla společnost XYZ, s.r.o. „v likvidaci“ zrušena a vstoupila dnem 1.11.2007 do likvidace.

Důkazy: výpis z obchodního rejstříku

II.

Dne 8.11.2007 sestavil likvidátor Ing. Bohouš zahajovací likvidační účetní rozvahu likvidované společnosti ke dni 1.11.2007.

Z této rozvahy je zřejmé, že společnost je předlužena a tedy v úpadku.

Důkazy: zahajovací likvidační účetní rozvaha

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji, aby Městský soud v Praze vydal toto

u s n e s e n í :

„I. Na majetek společnosti XYZ, s.r.o. „v likvidaci“, se sídlem Praha 1, Hlavní 15, PSČ 110 00, IČO 44752654, se prohlašuje konkurs.“

XYZ, s.r.o. „v likvidaci“
Ing. Jakub Bohouš, likvidátor